

B

Τεύχος

ΣΥΓΓΕΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

η γενική πτώση
ως συμπλήρωμα ουσιαστιών

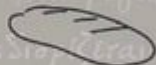
ΑΣΚΗΣΗ

Σχηματίζω φράσεις συνδυάζοντας τις λέξεις από τις δύο
στήλες και χρησιμοποιώ όσο περισσότερες από αυτές
μπορώ σε μια δική μου ιστορία.

μούστακι

ψωμιού

ήλιος

παππούδων

στίτι

διαχιάς

φέτες

καλοκαιριού

χαμόγελο

παππού

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΩΗ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

β' τεύχος

ΤΑΞΗ: ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΓΛΩΣΣΑ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	2
ΕΝΟΤΗΤΑ 7: Η ζωή έξω από την πόλη	3
ΕΝΟΤΗΤΑ 9: Συσκευές.....	26
ΕΝΟΤΗΤΑ 10: Ατυχήματα.....	41
ΕΝΟΤΗΤΑ 11: Συγγενικές σχέσεις.....	74

ΕΝΟΤΗΤΑ 7: Η ζωή έξω από την πόλη.**ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ****Μετατροπή ονοματικών φράσεων σε ρηματικές (και αντίστροφα)**

- **Ονοματική φράση** ονομάζεται ένα ουσιαστικό μαζί με τα συμπληρώματά του (άρθρο, επίθετο, αριθμητικό, αντωνυμία κ.ά.)
- **Ρηματική φράση** ονομάζεται ένα ρήμα μαζί με τις λέξεις ή τις φράσεις που συμπληρώνουν το νόημά του (αντικείμενο, κατηγορούμενο, επιρρήματα, προθετικές φράσεις, πλάγιες πτώσεις κ.ά.).

π.χ.

ο επιμελής μαθητής**διάβασε όλα τα μαθήματα**

Ονοματική φράση-Υποκείμενο

Ρηματική φράση (Ρήμα+ αντικείμενο)

Στο παραπάνω παράδειγμα το υποκείμενο (ο επιμελής μαθητής) και το αντικείμενο (όλα τα μαθήματα) είναι δύο ονοματικές φράσεις που αποτελούνται και οι δύο από άρθρο, επίθετο και ουσιαστικό. Το ρήμα μαζί με το αντικείμενο αποτελούν τη ρηματική φράση (διάβασε όλα τα μαθήματα). Αντικείμενο ενός μεταβατικού ρήματος μπορεί να είναι και ολόκληρη πρόταση.

➤ Πώς μετατρέπουμε μια ρηματική φράση σε ονοματική

Για να μετατρέψουμε μια ρηματική φράση σε ονοματική, αντικαθιστούμε το ρήμα με ομόρριζο ουσιαστικό που δηλώνει την ενέργεια ή το αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος. Παράλληλα, επιφέρουμε και οποιαδήποτε αλλαγή είναι απαραίτητη:

π.χ. **συλλέγω** ξένα γραμματόσημα → η **συλλογή** ξένων γραμματοσήμων

αποστέλλω προσκλήσεις στους καλεσμένους → η **αποστολή** προσκλήσεων
 στους καλεσμένους

το δάσος **κάηκε** → το **κάψιμο** του δάσους

➤ **Πώς μετατρέπουμε μια ονοματική φράση σε ρηματική**

Για να μετατρέψουμε μια ονοματική φράση σε ρηματική, αντικαθιστούμε το ουσιαστικό με ομόριζο ρήμα, επιφέροντας και οποιαδήποτε αλλαγή είναι απαραίτητη. Προσέχουμε η νέα φράση να εκφράζει το ίδιο νόημα:

π.χ. η **συγκέντρωση** των κατοίκων → **συγκεντρώνονται** οι κάτοικοι ή

συγκεντρώνουν τους κατοίκους

η **κάλυψη** του προσώπου → **καλύπτεται** το πρόσωπο ή

καλύπτει το πρόσωπο

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Προσπαθώ να μετατρέψω τις παρακάτω ρηματικές φράσεις σε ονοματικές.

- Πολλοί καταναλωτές παραπονιούνται για τις αυξήσεις σε βασικά είδη διατροφής.

.....

- Πολλοί κάτοικοι των παραμεθόριων νησιών διαμαρτυρήθηκαν για τη μείωση των ακτοπλοϊκών δρομολογίων τους χειμερινούς μήνες.

.....

.....

- Αγρότες της Πελοποννήσου ανέφεραν ότι καταστράφηκαν οι καλλιέργειές τους εξαιτίας του παγετού.

- .....
- .....
- Οι καπνοκαλλιεργητές της Λαμίας καταγγέλλουν την καθυστέρηση στην πληρωμή των επιδοτήσεων.
- .....
- .....

- Μετά την πτώση του δέντρου στον σταθμό της Δ.Ε.Η., στην Ιθάκη, διακόπηκε η ηλεκτροδότηση όλου του νησιού.
- .....
- .....

2) Δίνω έναν σύντομο τίτλο σε καθεμία από τις παρακάτω ειδήσεις, χρησιμοποιώντας ονοματικές φράσεις, όπως στο παράδειγμα:

- Μεταφέρθηκαν χθες από τη Ναμίμπια στη Λάρισα 50 στρουθοκάμηλοι με σκοπό την αναπαραγωγή τους και την εμπορία τους.

→ Μεταφορά 50 στρουθοκάμηλων στη Λάρισα.

- Σε κλάσματα δευτερολέπτου ειδικοί πυροτεχνουργοί εξουδετέρωσαν παλιά νάρκη στην περιοχή του Έβρου.

→ .....

- Λόγω μηχανικής βλάβης ακινητοποιήθηκε για δύο περίπου ώρες, κοντά στο Λιανοκλάδι, η ταχεία αμαξοστοιχία του ΟΣΕ, κατά τη διαδρομή από την Αθήνα στη Θεσσαλονίκη.

→ .....

- Άνδρες των ειδικών δυνάμεων της Πυροσβεστικής ερευνούσαν όλο το βράδυ, για να εντοπίσουν 10 ορειβάτες που εγκλωβίστηκαν, αργά χθες το απόγευμα, στο φαράγγι της Μονής Κλειστών στην Πάρνηθα.

→ .....

- Σε επικίνδυνα ύψη, σύμφωνα με τους μετεωρολόγους, θα ανέβει ο υδράργυρος τις δύο επόμενες ημέρες προσεγγίζοντας σε πολλές περιοχές της Ελλάδας τους 42° C.

→ .....

- Χτες το βράδυ, εξαιτίας της δυνατής βροχής, πλημμύρισαν πολλές περιοχές της Αθήνας με αποτέλεσμα την καταστροφή πολλών περιουσιών.

→ .....

3) Ο Γιάννης άκουσε στο δελτίο ειδήσεων τους παρακάτω τίτλους. Πρόκειται για ονοματικές φράσεις. Τις ξαναγράψω μετατρέποντάς τες σε ρηματικές.

- Ξέσπασμα πυρκαγιάς σε δασική περιοχή της Σάμου. Ολονύχτια μάχη των πυροσβεστών με τη φωτιά. Πρόκληση ανυπολόγιστων ζημιών.

.....
 .....

- Καθυστέρηση στη διόρθωση των γραπτών των Πανελλαδικών Εξετάσεων. Παράταση αγωνίας για χιλιάδες υποψηφίους.

.....
 .....

- Απόπειρα απόδρασης κρατουμένου από τις φυλακές της Κέρκυρας. Αναστάτωση σε όλο το νησί.

.....
 .....

- Αύξηση στα διόδια όλης της χώρας. Έντονες διαμαρτυρίες από τους οδηγούς.

.....

- Κατάληψη της Εθνικής Οδού από αγρότες, Διαμαρτυρίες για την καθυστέρηση καταβολής αποζημιώσεων.

.....
 .....

- Διοργάνωση συναυλίας στην Πάτρα για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Συμμετοχή γνωστών καλλιτεχνών.

.....
 .....

4)Μετατρέπω τους παρακάτω τίτλους σε σύντομες ειδήσεις, εμπλουτίζοντάς τες με οποιαδήποτε στοιχεία και πληροφορίες κρίνεις απαραίτητο, όπως στο παράδειγμα:

- Επιστροφή της Εθνική από τη Ρώμη με νίκη.
 → Επέστρεψε χθες το βράδυ η Εθνική ομάδα ποδοσφαίρου από τη Ρώμη, όπου σε αγώνα με την αντίστοιχη Εθνική ομάδα της Ιταλίας νίκησε με 2-0.
- Μεγάλη αύξηση της ανεργίας, σύμφωνα με τις μετρήσεις.
 → .....
- Εγκατάλειψη θύματος στην άσφαλτο.
 → .....
- Υπογραφή συμφωνίας για το μετρό της Θεσσαλονίκης.
 → .....
- Μεταφορά τόνων κόκκινης σκόνης από τη Σαχάρα.
 → .....
- Απεργία αύριο σε όλη τη χώρα.
 → .....

- Καταδίκη της χώρας μας για περιβαλλοντικά θέματα.

→ .....

.....

5) Μετατρέπω τις παρακάτω ρηματικές φράσεις σε ονοματικές και το αντίστροφο.

- επέστρεψε στο σπίτι → .....
- στρίβει δεξιά → .....
- επιθυμεί να αποχωρήσει → .....
- η προσπάθεια να κλαδέψει → .....
- η γραφή στο τετράδιο → .....

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ**Κλίση των επιθέτων σε -ης, -ης, -ες**

Ενικός αριθμός			
αρσενικό		θηλυκό	ουδέτερο
Ονομ.	ο ασεβής	η ασεβής	το ασεβές
γεν.	του ασεβούς/ ασεβή	της ασεβούς	του ασεβούς
αιτ.	τον ασεβή	την ασεβή	το ασεβές
κλητ.	ασεβή	ασεβή	ασεβές
Πληθυντικός αριθμός			
αρσενικό		θηλυκό	ουδέτερο
ονομ.	οι ασεβείς	οι ασεβείς	τα ασεβή
γεν.	των ασεβών	των ασεβών	των ασεβών
αιτ.	τους ασεβείς	τις ασεβείς	τα ασεβή
κλητ.	ασεβείς	ασεβείς	ασεβή

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Στα επίθετα σε -ης, -ης, -ες το αρσενικό και το θηλυκό έχουν τις ίδιες καταλήξεις και μόνο το άρθρο είναι αυτό που διαφοροποιείται. Κατά τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα επίθετα: αληθής, ακριθής, αμελής, ατυχής, διεθνής, υγιής, σαφής, συνεπής, δασώδης, ελώδης, βραχώδης κ.ά.

2. Μερικά παροξύτονα επίθετα σε -ης, -ης, -ες τονίζονται στην ονομαστική και αιτιατική ενικού του ουδετέρου γένους στην προπαραλήγουσα: π.χ. το σύνηθες (επίθετο ο συνήθης).

3. Όσα λήγουν σε -ώδης στη γενική πληθυντικού και στα τρία γένη κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα: ο ελώδης → των ελωδών.

4. Τα επίθετα συγγενής και ευγενής, όταν χρησιμοποιούνται ως ουσιαστικά (στο αρσενικό γένος), σχηματίζουν τη γενική: του συγγενή, του ευγενή.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Κλίνω τις φράσεις.

Ενικός αριθμός			
ονομ.	ο επιμελής μαθητής	η διεθνής συνάντηση	το ευτυχές γεγονός
γεν.			
αιτ.			
κλητ.			
Πληθυντικός αριθμός			
ονομ.			
γεν.			
αιτ.			
κλητ.			

2) Βάζω τις παρακάτω φράσεις στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού και σχηματίζω προτάσεις με τις καινούριες φράσεις:

- το συνεχές ωράριο → .....
- των διεθνών συμβάσεων → .....
- τους επιεικείς δασκάλους → .....
- την ακριβή διεύθυνση → .....
- τα ελώδη μέρη → .....
- τα διαφανή τζάμια → .....

3) Συμπληρώνω τα κενά των φράσεων με τα παρακάτω επίθετα: επιεικής, διεθνής, στοιχειώδης, ελλιπής, μεγαλοφυής, ιδεώδης. Κάποια επίθετα θα χρησιμοποιηθούν περισσότερο από μία φορά.

- Δε συμπαθούσε τους αυστηρούς δικαστές. Ο ίδιος μάλιστα ήταν πολύ .....
- Και σήμερα ακόμη εξακολουθεί να είναι πρόεδρος του ..... Ερυθρού Σταυρού.
- Είχε όλα τα γνωρίσματα του συνετού και ..... ανθρώπου.
- Τα κράτη πήραν αυστηρά μέτρα για την προστασία των ..... αεροδρομίων και των αεροπορικών γραμμών.
- Το ..... ωράριο την είχε κουράσει.
- Αμελεί ακόμη και τα πιο ..... καθήκοντά του.
- Καθυστερούσε στις επιλογές του, γιατί αναζητούσε τις ..... λύσεις.
- Είχε το σπινθηροβόλο βλέμμα μιας ..... γυναίκας.

- Τα στοιχεία που έδωσε στον ανακριτή ο δημοσιογράφος υπήρξαν ..... , γι' αυτό τον κάλεσε ξανά για περισσότερες διευκρινίσεις.
- Ο μισθός του δεν έφτανε ούτε για την αντιμετώπιση των πιο ..... αναγκών του.
- Θαύμαζε τους ..... άνδρες της ιστορίας.
- Οι όροι της συνθήκης ήταν ..... για τη διατήρηση της ειρήνης μεταξύ των δύο πλευρών.
- Δεν έδειχνε απέναντί του ούτε τον ..... σεβασμό.

4) Μεταφέρω στον πληθυντικό αριθμό τις παρακάτω φράσεις.

- ο ειλικρινής διάλογος → .....
- η ιθαγενής κάτοικος → .....
- η διμερής συνάντηση → .....
- ο συνεπής υπάλληλος → .....
- το διεθνές αεροδρόμιο → .....

5) Συμπληρώνω τα κενά με το κατάλληλο επίθετο στον τύπο που πρέπει (διεθνής, διαπρεπής, ευγενής, συνεχής, παρεμφερής, δηλητηριώδης, αυτοτελής, ολιγομελής, επικερδής, δημοφιλής).

..... περιπτώσεις	..... αρχαιολόγων
..... οχιάς	..... τμήματα
..... οδηγούς	..... κανόνες
..... επιχείρηση	..... επεισόδια
..... πιέσεις	..... ομάδες

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Η χρήση των παθητικών μετοχών

Η **παθητική μετοχή** είναι ένα ρηματικό επίθετο. Διαθέτει χαρακτηριστικά και ρήματος (χρόνο, φωνή, διάθεση) και επιθέτου (γένος, αριθμό, πτώση). Στην παθητική φωνή σχηματίζονται μετοχές στον **ενεστώτα** και στον **παρακείμενο**.

➤ **Μετοχή παθητικού ενεστώτα**

Πολλά ρήματα σχηματίζουν μετοχή **παθητικού ενεστώτα** από το θέμα του ενεστώτα και τις εξής καταλήξεις:

- **-όμενος**: π.χ. εργάζομαι → εργαζόμενος, -η, -ο (εργαζόμενη γυναίκα)
- **-ώμενος**: π.χ. τιμώ → τιμώμενος, -η, -ο (τιμώμενα πρόσωπα)
- **-ούμενος**: π.χ. κινώ → κινούμενος, -η, -ο (κινούμενη άμμος)
- **-άμενος**: π.χ. κρεμιέμαι → κρεμάμενος, -η, -ο (κρεμάμενος πίνακας)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

A. Μερικές φορές λέξεις που ξεκίνησαν ως κλιτές μετοχές γίνονται ουσιαστικά:

π.χ. το κρατούμενο, το ενδεχόμενο, το περιεχόμενο κ.ά.

B. Μερικά ρήματα σχηματίζουν τη μετοχή αυτή με δύο τρόπους: π.χ. τρέχω → τρεχούμενος, -η, -ο και τρεχάμενος, -η, -ο.

➤ **Μετοχή παθητικού παρακειμένου**

Η μετοχή του **παθητικού παρακειμένου** σχηματίζεται συνήθως από τον αόριστο με τις καταλήξεις **-μένος, -μένη, -μένο**:

π.χ. θεωρούμαι: θεώρησα → θεωρημένος, -η, -ο

Εξαιρούνται ορισμένα ρήματα (π.χ. δυστυχώ) που σχηματίζουν τη μετοχή με την κατάληξη

-σμένος, -σμένη, -σμένο:

π.χ. δυστυχώ: δυστύχησα → δυστυχισμένος, -σμένη, -σμένο

ακουμπώ: ακούμπησα → ακουμπισμένος, -σμένη, -σμένο

κιτρινίζω → κιτρίνισα → κιτρινισμένος, -σμένη, -σμένο

Προσοχή

1. Στο σχηματισμό των μετοχών κάποιων ανώμαλων ρημάτων:

Λέγω → ειπωμένος

Τρώω → φαγωμένος

Βλέπω → ιδωμένος

Κάνω → Καμωμένος

2. Τα ρήματα με χαρακτήρα π,β,φ,πτ της α' συζυγίας σχηματίζουν παθητική μετοχή σε **-μμένος**.

Π.χ βάφω → βαμμένος

Σκάβω → σκαμμένος

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Σχηματίζω τις μετοχές παθητικού παρακειμένου των παρακάτω ρημάτων:

αγανακτώ:.....

ευτυχώ: .....

ανατρέφω: .....

καταστρέφω: .....

απολυμαίνω: .....

λαμβάνω: .....

αποστέλλω: .....

μολύνω: .....

αφήνω:.....

πετυχαίνω: .....

αφαιρώ: .....

πίνω:.....

δυστυχώ:.....

συναιρώ: .....

2) Βρίσκω τις μετοχές του παθητικού παρακειμένου και τις χρησιμοποιώ σε δικές μου προτάσεις:

- απαλλάσσομαι:

.....
.....

- μαγεύομαι:

.....
.....

- καλύπτομαι:

.....
.....

- επιβαρύνομαι:

.....
.....

- καταβάλλομαι:

.....
.....

3) Στο παρακάτω κείμενο συμπληρώνω τα γράμματα που λείπουν:

Ο ισχυρός σεισμός ανάγκασε τους **φοβ** ..... **μένους** κατοίκους της πόλης να πεταχτούν έξω. Σε πολλά σημεία, τα μόλις πριν από λίγο **γκρεμ** ..... **μένα** σπίτια δημιουργούσαν μια απόκοσμη εικόνα. Ήταν **διατεθ** ..... **μένοι** να γυρίσουν για να πάρουν τα υπάρχοντά τους, ωστόσο ο φόβος τούς κρατούσε μακριά. Πολλοί άρχισαν να φεύγουν σε πιο **απομακρ**.....**μένα** σημεία με όποιο μέσο έβρισκαν, ακόμη και με τα πόδια. Καθώς ο χρόνος κυλούσε, έβλεπες **αποκοιμ** ..... **μένα** μωρά στις αγκαλιές των μητέρων τους, ενώ η αγωνία στα πρόσωπά μανάδων τους μαρτυρούσε την ανησυχία τους. Και στα χείλη όλων ένα ερώτημα: «γιατί, Θεέ μου, όλα αυτά;».

4) Συμπληρώνω τα γράμματα που λείπουν στις μετοχές των παρακάτω προτάσεων και στη συνέχεια υπογραμμίζω όσες έχουν λειτουργία επιθέτου.

- Μας κοιτούσε στενοχωρ ..... μένος.
- Μας μιλούσε με τα μάτια χαμηλ ..... μένα.
- Ο κερδ ..... σμένος τελικά ήταν ο Παύλος.
- Οι απομακρ .....σμένες περιοχές αντιμετωπίζουν προβλήματα.
- Η καρέκλα είναι ακουμπ ..... σμένη στον τοίχο.
- Η μητέρα μάζεψε τα απλ ..... μένα σεντόνια.
- Ο ψαράς άφησε τα καθαρ ..... σμένα ψάρια στο τραπέζι.
- Ο ευτυχ ..... σμένος μπαμπάς κοιτούσε το μωρό του.
- Έπαιζαν χαρ ..... μενα όλη την ώρα.

5) Συμπληρώνω τα κενά του πίνακα.

ΡΗΜΑ	ΜΕΤΟΧΗ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ	ΣΧΟΛΙΟ ΓΙΑ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ ΤΗΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ
ποτίζω		ρήμα σε -ίζω
ανάβω		
ξεραίνω		
παγώνω		
τιμώ		
μολύνω		
φροντίζω		
γράφω		
δακρύζω		
τεντώνω		
νικώ		
πικραίνω		
αγαπώ		
επιβαρύνω		
πληγώνω		
σφάλλω		
υπογράφω		

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κυριολεξία - Μεταφορά- -Παρομοίωση

Κυριολεξία λέγεται το σχήμα λόγου στο οποίο η λέξη χρησιμοποιείται με την πραγματική της σημασία.

Π.χ Η Ρίτσα αγόρασε ένα **χρυσό** κόσμημα.

Μεταφορά λέγεται το σχήμα λόγου στο οποίο η σημασία μίας λέξης πλαταίνει, δηλαδή μία λέξη που αρχικά περιγράφει μία έννοια **μεταφέρεται**, χρησιμοποιείται για να περιγράψει μία άλλη έννοια, που παρουσιάζει μικρή ή μεγάλη ομοιότητα με την αρχική έννοια. .

π.χ. Ο Όλυμπος είναι **βουνό**. → (κυριολεξία)

Αυτά τα εμπόδια είναι **βουνό** για εμένα. → (μεταφορά)

Με μεταφορική σημασία χρησιμοποιούμε όχι μόνο λέξεις αλλά και φράσεις ολόκληρες:

π.χ. τον έχω κλείσει στην καρδιά μου → τον αγαπώ πάρα πολύ

έφτασε ο κόμπος στο χτένι → δεν αντέχω άλλο

Με τη μεταφορά συγγενεύει η **παρομοίωση**. **Παρομοίωση** είναι το σχήμα λόγου που μας δείχνει ότι κάτι μοιάζει με κάτι άλλο. για την παρομοίωση χρησιμοποιούμε τη λέξη **σαν** ή **όπως**.

π.χ. Μόλις τον είδε, χύθηκε πάνω του **σαν το γεράκι**.

Μου φάνηκε αδύνατος **σαν σκιάχτρο**.

Ήταν οπλισμένος **σαν αστακός**.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Στον πίνακα που ακολουθεί έχουν ανακατευτεί κυριολεξίες και μεταφορές.

Τις ξεχωρίζω σημειώνοντας Κ για τις κυριολεξίες και Μ για τις μεταφορές:

σιδερένια πόρτα	Κ	σιδερένια χέρια	
γλυκιά θύμηση	Μ	γλυκά πορτοκάλια	
καθαρό ποτήρι		καθαρή αίθουσα	
καθαρά ρούχα		καθαρά λόγια	
ίσιος άνθρωπος		ίσιο ξύλο	
πικρά λόγια		πικρό φάρμακο	
στραβή σανίδα		στραβή γνώμη	
ασάλευτη πίστη		ασάλευτος βράχος	
θηλυκό σπουργίτι		θηλυκό μυαλό	
τσουχτερή τσουκνίδα		τσουχτερά λόγια	
άνοιξε την πόρτα		άνοιξε ο γείτονας μαγαζί	
λύγισε από τη λύπη		ο αέρας λύγισε το δέντρο	
έπεσε και χτύπησε		έπεσαν οι τιμές	
έπεσε σε συλλογή		έπεσε μέσα στο πηγάδι	
τον έφαγαν τα βάσανα		έφαγε η γάτα το ποντίκι	

2) Στα παρακάτω παραδείγματα τα ρήματα ή οι άλλες λέξεις χρησιμοποιούνται στην κυριολεξία. Βρίσκω για το καθένα μία φράση στην οποία το υπογραμμισμένο ρήμα να χρησιμοποιείται μεταφορικά:

- Ανάβω τα φρύγανα. → .....
- Σηκώνει εύκολα είκοσι κιλά. → .....
- Τρώει ό,τι βρίσκει. → .....
- Με τέτοια φουρτούνα δεν πιάνονται ψάρια. → .....
- Γονάτιστα για να μη χτυπήσω. → .....
- Ο παπάς λιβάνισε τις εικόνες. → .....
- Ακόμη δε θέρισαν τα στάχυα. → .....
- Το καράβι είναι ακόμη στα σκαριά. → .....

3) Οι ακόλουθες φράσεις λέγονται μεταφορικά. Βρίσκω τι σημαίνει η καθεμιά:

- Δεν περνά από το χέρι μου. → .....
- Τα φορτώθηκα όλα στη ράχη μου. → .....
- Μασά τα λόγια του. → .....
- Θέλει να μας ρίξει στάχτη στα μάτια. → .....
- Μου έφαγε τ' αυτιά. → .....
- Μας πότισε όλους φαρμάκι. → .....

4) Το κείμενο που ακολουθεί περιέχει πολλές μεταφορικές εκφράσεις. Προσπαθώ να το ξαναγράψω αντικαθιστώντας τις εκφράσεις αυτές με κυριολεκτικές φράσεις.

Ο θείος μου θα πετούσε χθες για ένα επαγγελματικό ταξίδι στα Γιάννινα. Έφτασε στο αεροδρόμιο και περίμενε την ώρα που θα αναχωρούσε η πτήση του. Ξαφνικά άκουσε να φωνάζουν τα μεγάφωνα: «Η αναχώρηση της πτήσης 328 για Γιάννινα θα καθυστερήσει εξαιτίας της ομίχλης». Ένωσε να χάνει τη γη κάτω από τα πόδια του. Πήγε στο γραφείο να ζητήσει πληροφορίες. Άρχισε να μασάει τα λόγια του από τη σύγχυση. Η υπάλληλος τον καθυσύχασε και τον διαβεβαίωσε ότι σύντομα θα έφευγε. Έκανε την καρδιά του πέτρα και πήγε

ξανά στην αίθουσα αναμονής. Περίμενε καρτερικά τρεις ολόκληρες ώρες και η σκέψη του πετούσε μακριά. Τότε άκουσε πάλι την ανακοίνωση που επέτρεπε την αναχώρηση και το πρόσωπό του έλαμψε! Επιτέλους!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) Συμπληρώνω τον παρακάτω πίνακα χρησιμοποιώντας κάθε φορά τις υπογραμμισμένες λέξεις κυριολεκτικά ή μεταφορικά (ό,τι λείπει).

Κυριολεξία	Μεταφορά
Ο άνεμος <u>ξερίζωσε</u> πολλά δέντρα.	
	Έβαλε <u>πλάτη</u> και τελικά κατάφερε να ξεπεράσει τις δυσκολίες.
Οι Έλληνες στην <u>επανάσταση</u> του 1821 αγωνίστηκαν για την ελευθερία τους.	
	Με <u>τράβηξε</u> η γοητεία των ματιών της.
Η <u>επαφή</u> ανάμεσα στα καλώδια είναι καλή	
	<u>Καθαρός</u> ουρανός αστραπές δε φοβάται.

	Τον <u>έσπρωξε</u> λίγο ο πρόεδρος και τώρα καθιερώθηκε στην ομάδα.
Οι <u>βάσεις</u> είναι μια ομάδα από χημικές ενώσεις.	
	<u>Πάγωσε</u> μόλις τον είδε σ' αυτή την κατάσταση.
Οι γονείς μου φέτος <u>καλλιέργησαν</u> ακτινίδια στα περιβόλια τους.	
	Μετά από πολλές προσπάθειες η δουλειά <u>έστρωσε</u> .
Ο Νίκος <u>έλυσε</u> ένα πολύ δύσκολο πρόβλημα.	
	Ο λόγος του <u>φώτιζε</u> τους μαθητές.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ**Απλή και επαυξημένη πρόταση**

- **Απλή** ονομάζεται η πρόταση που έχει τα απολύτως απαραίτητα στοιχεία, ώστε το νόημά της να είναι ολοκληρωμένο, δηλαδή αποτελείται μόνο από τους **κύριους όρους** της. Επομένως, απλή είναι η πρόταση που περιλαμβάνει μία Ονομαστική φράση - Υποκείμενο και μία Ρηματική φράση, χωρίς να έχει προσδιορισμούς:

π.χ. Ο Νίκος έτρεξε. (υποκείμενο + ρήμα)

Ο Νίκος χτύπησε την πόρτα. (υποκείμενο + ρήμα + αντικείμενο)

Ο Νίκος είναι ψηλός. (υποκείμενο + ρήμα + κατηγορούμενο)

- **Επαυξημένη** ονομάζεται η πρόταση που, εκτός από τους κύριους όρους, περιλαμβάνει και **προσδιορισμούς** που συμπληρώνουν το νόημα των κύριων όρων της:

π.χ. Ο Γιώργος είναι **καλός** ποδοσφαιριστής.

Οι αθλητές τρέχουν **μέσα στο γήπεδο**.

Ο σκύλος φυλάει **μέσα στη νύχτα** το κοπάδι του βοσκού.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:**1) Μετατρέπω τις προτάσεις που ακολουθούν από επαυξημένες σε απλές:**

- Ο εργατικός υπάλληλος έγινε γρήγορα προϊστάμενος του τμήματος.
→ .....
- Ο απρόσεκτος οδηγός αγνόησε την προειδοποιητική πινακίδα στον δρόμο.
→ .....

- Η μητέρα κάθε Σάββατο έπλαθε το ψωμί νωρίς το πρωί.
→ .....
- Ο καπετάνιος, έμπειρος ναυτικός, κουμάνταρε με μαεστρία το καράβι.
→ .....
- Μέσα στο χωράφι φύτεωσε το σιτάρι την άνοιξη.
→ .....

2) Προσθέτω στις ακόλουθες απλές προτάσεις προσδιορισμούς αιτίας, χρόνου και τόπου, ώστε να γίνουν επαυξημένες:

- Τα παιδιά εργάζονταν
→ .....
- Ο Γιώργος σηκώθηκε
→ .....
- Η Μαρία έχασε το πορτοφόλι
→ .....
- Η εκδρομή ακυρώθηκε
→ .....
- Ο τουρίστας έχασε το αεροπλάνο
→ .....
- Το θέαμα ήταν υπέροχο
→ .....
- Η φωτιά κατέστρεψε το κτίριο
→ .....

3) Συμπληρώνω τα κενά του πίνακα, για να γίνουν οι απλές προτάσεις επαυξημένες.

ΑΠΛΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
	ΧΡΟΝΟΣ	ΤΟΠΟΣ
Η οικογένειά μου κάνει ταξίδια.		
Ο παππούς σκάβει το χωράφι.		
Τα βουνά είναι χιονισμένα.		
Οι ψαράδες πουλούν τηνπραμάτεια τους.		

4) Μετατρέπω τις προτάσεις που ακολουθούν από απλές σε επαυξημένες και το αντίστροφο, όπως στο παράδειγμα.

- Οι καταστροφές είναι τεράστιες. → Οι καταστροφές στις καλλιέργειες είναι τεράστιες.
- Η ηλεκτροδότηση αποκαταστάθηκε. → .....
- Το χωριό έχει μια πλατεία. → .....
- Ο κυνηγός έπιασε το θήραμά του. → .....
- Ο γενναίος κυνηγός της συντροφιάς πυροβόλησε ψύχραιμα τον αγριεμένο λύκο στα πόδια. → .....
- Το πανηγύρι τελείωσε το ξημέρωμα. → .....
- Ο γάμος ήταν παραδοσιακός. → .....

- Η κακοκαιρία των τελευταίων ημερών έχει προκαλέσει τεράστιες καταστροφές στα εσπεριδοειδή και στις ελιές, κυρίως στην Πελοπόννησο και στην Κρήτη. →.....
- Η μητέρα σιδέρωσε τις πετσέτες. → .....
- Ο πατέρας μου έχει φτιάξει έναν μεγάλο λαχανόκηπο στο εξοχικό μας, στο Άργος. →.....
- Ο μικρός βοσκός έπαιζε φλογέρα καθισμένος κάτω από ένα δέντρο. →.....
- Τα μικρά παιδιά αγαπούν πολύ τις εκδρομές στη φύση. →
.....

5) Σχηματίζω απλές προτάσεις χρησιμοποιώντας τις παρακάτω λέξεις ως υποκείμενα.

- ο αθλητής:.....
- η τηλεόραση:.....
- το αεροπλάνο:.....

6) Ξεχωρίζω τις απλές από τις επαυξημένες προτάσεις στο παρακάτω κείμενο.

Η μέρα των Θεοφανίων ξημέρωσε ηλιόλουστη. Ο ουρανός ήταν καταγάλανος. Οι καμπάνες χτυπούσαν από νωρίς. Οι πιστοί ήταν συγκεντρωμένοι στο καινούριο λιμάνι. Ο παπάς έψελνε. Οι νέοι του νησιού περίμεναν ανυπόμονα. Στο τέλος της λειτουργίας ο παπάς έριξε τον σταυρό στη γαλήνια θάλασσα. Τα παλικάρια βούτηξαν. Ο Γιώργος με γρήγορες απλωτές έβγαλε τον σταυρό.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9: Συσκευές.**ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ****Προστακτική έγκλιση**

Ρήματα α' συζυγίας				
	Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή	
	Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος
(εσύ)	γράφε	γράψε	γράφου	γράψου
(εσείς)	γράφετε	γράψτε*	γράφεστε	γραφτείτε

Ρήματα β' συζυγίας				
	Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή	
	Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος
	α' τάξη			
(εσύ)	χτύπα	χτύπησε	–	χτυπήσου
(εσείς)	χτυπάτε	χτυπήστε*	–	χτυπηθείτε
	β' τάξη			
(εσύ)	-	οδήγησε	–	οδηγήσου
(εσείς)	οδηγείτε	οδηγήστε*	–	οδηγηθείτε

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Στο β' πληθυντικό προστακτικής αορίστου ενεργητικής φωνής, εκτος από την κατάληξη **-τε**, υπάρχει και ο λόγιος τύπος **-έτε**, π.χ γράψτε και γράψετε.

Προσέχω την ορθογραφία μου

- Πρέπει να πληροφορείστε καλά πώς θα είναι ο καιρός πριν ξεκινήσετε για ψάρεμα.
- Πληροφορήστε με, σας παρακαλώ, για το πρόγραμμα της εκδήλωσης.

- Όταν είστε ευγενικοί, ικανοποιείτε περισσότερο.
- Χωρίς καθυστέρηση ικανοποιήστε τα δίκαια αιτήματά τους.

Παρατηρούμε στα παραπάνω παραδείγματα ότι:

- Ο τύπος πληροφορείστε είναι υποτακτική ενεστώτα παθητικής φωνής και γράφεται με ει.
- Ο τύπος ικανοποιείτε είναι οριστική ενεστώτα παθητικής φωνής και γράφεται με ει.
- Οι τύποι πληροφορήστε και ικανοποιήστε είναι προστακτικές αορίστου ενεργητικής φωνής και γράφονται με η.

Υποτακτική έγκλιση

Χρησιμοποιούμε την υποτακτική όταν περιγράφουμε κάτι ως **επιθυμητό ή αβέβαιο**. Οι βασικοί και πιο συνηθισμένοι τύποι της υποτακτικής σχηματίζονται με το να και τους τρεις απλούς τύπους ενεργείας (εξακολουθητικό - επαναλαμβανόμενο, συνοπτικό - στιγμιαίο, συντελεσμένο):

π.χ. να γράφω - να γράψω - να έχω γράψει.

π.χ. Ο κύριος Δημήτρης επέμενε να σπουδάσει αστροναύτης ο γιος του.

Οι γονείς μου σκέφτηκαν να μην πάμε φέτος διακοπές στο χωριό.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Μετατρέπω την οριστική των παρακάτω προτάσεων στην έγκλιση που ζητείται, κάνοντας όποια άλλη αλλαγή χρειάζεται.

- Έφυγε. (παραχώρηση, υποτακτική) → Ας φύγει.
- Απόψε θα πάμε θέατρο (επιθυμητό, υποτακτική).
→ .....
- Έφυγες το βράδυ (προσταγή, προστακτική).
→ .....
- Οι κύριοι αυτοί ήρθαν στο σπίτι μας (παραχώρηση, υποτακτική).
→ .....
- Μου άνοιξε την πόρτα ο μικρός (παράκληση, προστακτική).
→ .....
- Ταξίδεψε κι αυτός μαζί μας (παραχώρηση, υποτακτική).
→ .....
- Του ξαναμίλησες λοιπόν; (απαγόρευση, υποτακτική).
→ .....
- Έγινε σύμφωνα με τις εντολές του αρχηγού (προσταγή, υποτακτική).
→ .....

2) Συμπληρώνω τα γράμματα που λείπουν στα ρήματα του κειμένου που βρίσκονται σε προστακτική έγκλιση για να διαβάσω τις παρακάτω οδηγίες χρήσης μιας ηλεκτρικής σκούπας.

1. **Αν...ξτε** το μπροστινό κάλυμμα της συσκευής και **ελ.....γξτε** εάν η σακούλα απορριμμάτων και το σύνθετο φίλτρο βρίσκονται στη θέση τους.
2. **Τραβ...ξτε** το πίσω κάλυμμα της συσκευής και **δ.....τε** εάν το φίλτρο εξαγωγής είναι στη θέση του.
3. **Τοποθετ.....στε** τον εύκαμπτο σωλήνα, έτσι ώστε να εφαρμόσει στη θέση του, ασφαρίζοντας με ένα κλικ.

4. **Συνδ....στε** τους σωλήνες εξαγωγής ή τον τηλεσκοπικό σωλήνα στη χειρολαβή και το ακροφύσιο, σπρώχνοντας και περιστρέφοντας ταυτόχρονα. Για να τα αποσυνδέσετε, **περιστρ....ψτε** και **τραβ.....ξτε** προς τα έξω.

5. **Τραβ.....ξτε** το ηλεκτρικό καλώδιο και **συνδ.....στε** το στην πρίζα. Μόλις το ηλεκτρικό καλώδιο ξετυλιχτεί, μένει σταθερό στη θέση του.

6. Για να ξανατυλίξετε το καλώδιο, **πατ....στε** το πεντάλ του μηχανισμού τυλίγματος καλωδίου.

7α. **Θ....στε** σε λειτουργία την ηλεκτρική σκούπα γυρνώντας το χειριστήριο ελέγχου στο On. **Αυξ....στε** την ισχύ αναρρόφησης γυρνώντας το χειριστήριο έως τη θέση Max. **Σταματ....στε** τη λειτουργία της ηλεκτρικής σκούπας, γυρνώντας τον προς την αντίθετη κατεύθυνση στη θέση Off.

7β. **Ρυθμ.....στε** την ισχύ αναρρόφησης με τη βοήθεια του χειριστηρίου αναρρόφησης στη χειρολαβή του εύκαμπτου σωλήνα.

8. **Τερματ.....στε** τη λειτουργία της σκούπας με το πρακτικό Κλιπ Ισχύος, τοποθετώντας τον ακροφύσιο σωλήνα στη θέση αυτή.

3)Στις παρακάτω οδηγίες χρήσης ενός ηλεκτρικού βραστήρα ξεχωρίζω τα ρήματα που βρίσκονται σε υποτακτική και τα ρήματα που βρίσκονται σε προστακτική:

1. Βάλε το φινι στην πρίζα.
2. Γέμισε τον βραστήρα με νερό.
3. Κλείσε το καπάκι. Παρακαλούμε, βεβαιωθείτε ότι το καπάκι έχει κλείσει καλά για να μη βράζει στεγνός ο βραστήρας.
4. Ανάψτε τον βραστήρα. Ο βραστήρας αρχίζει να θερμαίνεται.

5. Ο βραστήρας σβήνει αυτόματα, όταν το νερό φτάσει στο σημείο βρασμού.
6. Μπορείτε να διακόψετε τη διαδικασία βρασμού γυρίζοντας τον διακόπτη On/Off στη θέση 0.
7. Μη χρησιμοποιείτε διαβρωτικά καθαριστικά για να καθαρίσετε τον βραστήρα.
8. Μη βυθίζετε τον βραστήρα ποτέ στο νερό.

Προστακτική	Υποτακτική

4) α) Ο Κώστας διάβασε στις οδηγίες χρήσης του ανελκυστήρα της πολυκατοικίας του:

- Πιέστε το κουμπί μία φορά.
- Ανοίξτε την πόρτα του ανελκυστήρα, μόνο όταν φτάσει στον όροφο.

- Πατήστε το κουμπί του κινδύνου, σε περίπτωση εγκλεισμού.
- Μη μεταφέρετε βαριά αντικείμενα.
- Συνοδεύετε πάντα τα ανήλικα παιδιά.

β) Δεν κατάλαβε τις οδηγίες όμως τόσο καλά. Μπορείς να τις διατυπώσεις στον ενικό αριθμό της ίδιας έγκλισης;

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

5) Σημειώνω δίπλα σε κάθε πρόταση την έγκλιση που χρησιμοποιεί. Στη συνέχεια ξαναγράφω την πρόταση και στις άλλες εγκλίσεις. Για την υποτακτική χρησιμοποιώ β' πληθυντικό πρόσωπο ενώ για την οριστική α' πληθυντικό πρόσωπο.

- Λειτουργήστε τη συνδεδεμένη συσκευή. (   )
.....
.....
- Κρατήστε πατημένο το πλήκτρο για δύο δευτερόλεπτα. (   )
.....
.....
- Επιλέξτε το κανάλι που επιθυμείτε. (   )

- .....
.....
- Θέστε τη συσκευή σε κατάσταση αναμονής. ( )
- .....
.....

- Κλείστε τη συσκευή από τον διακόπτη. ( )
- .....
.....

- Πιέστε το κουμπί για τη ρύθμιση του ήχου. ( )
- .....
.....

- Τοποθετήστε καθαρά φίλτρα στη συσκευή. ( )
- .....
.....

- Μην καλύπτετε τις οπές εξαερισμού. ( )
- .....
.....

- Συνδέστε το μηχάνημα με το ρεύμα. ( )
- .....
.....

- Ρυθμίστε τη διάρκεια λειτουργίας. ( )

.....
 .....
 6) Μεταφέρω τα παρακάτω ρήματα από τον ενεστώτα στον αόριστο οριστικής. Ύστερα τα μεταφέρω στον αόριστο της υποτακτικής και της προστακτικής, όπως στα παραδείγματα.

Οριστική Ενεστώτα	αρχίζω	χαρίζω	μελετώ	κοιμάμαι
Οριστική Αορίστου	άρχισες			
Υποτακτική Αορίστου	να αρχίσετε			
Προστακτική Αορίστου	άρχισε			

7) Δίνω οδηγίες με διαφορετικούς τρόπους, όπως στο παράδειγμα.

- Βάλτε την ποσότητα του νερού που επιθυμείτε.

Να βάλετε την ποσότητα του νερού που επιθυμείτε.

Βάζουμε την ποσότητα του νερού που επιθυμούμε.

- Προσέξτε τον τρόπο που χρησιμοποιείτε τα ηλεκτρικά καλώδια.

.....
 .....

8) Ο Μάνος αγόρασε ένα νέο στερεοφωνικό συγκρότημα και το συνέδεσε ο πατέρας του. Τώρα διαβάζει τις οδηγίες χρήσης:

Ενεργοποιούμε τη συσκευή πατώντας το πλήκτρο ON . Στη συνέχεια πιέζουμε το πλήκτρο CD EJECT, για να ανοίξει το πορτάκι των δίσκων. Τώρα μπορούμε να τοποθετήσουμε το CD της επιλογής μας. Μετά κλείνουμε το πορτάκι και πιέζουμε το πλήκτρο PLAY, για να ακούσουμε το πρώτο μουσικό κομμάτι. Αν θέλουμε να ακούσουμε κάποιο άλλο μουσικό κομμάτι που βρίσκεται παρακάτω, πιέζουμε το κουμπί με το βελάκι. Όλα τα μουσικά κομμάτια μπορούν να επαναλαμβάνονται, αφού πιέσουμε το κουμπί REPEAT. Σε περίπτωση που επιθυμούμε να σταματήσουμε, χρησιμοποιούμε το STOP. Ανοίγουμε το πορτάκι δίσκων, αφαιρούμε το CD και πατάμε OFF.

Ξαναγράψω τις οδηγίες χρησιμοποιώντας προστακτική ή υποτακτική έγκλιση και β' πληθυντικό πρόσωπο. Κάνω όλες τις απαραίτητες αλλαγές.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Βουλευτικές προτάσεις

Οι **βουλευτικές προτάσεις** είναι εξαρτημένες προτάσεις που εκφράζουν επιθυμία, σχεδιασμό ή ευχή και εισάγονται με το μόριο **να**.

Ως προς τις κύριες έχουν θέση:

A) **Αντικειμένου** με ρήματα όπως: θέλω, μπορώ, εύχομαι, αναγκάζομαι, σκοπεύω, επιθυμώ, παρακαλώ, συμβουλεύω, αφήνω, μαθαίνω κ.ά.

Π.χ. Από μικρός έμαθα **να λέω την αλήθεια**. (αντικείμενο στο ρήμα έμαθα της κύριας)

B) **Υποκειμένου** απρόσωπων ρημάτων και απρόσωπων εκφράσεων όπως: πρέπει, μπορεί, ταιριάζει, αξίζει, επιτρέπεται, χρειάζεται, απαγορεύεται, είναι ανάγκη, είναι αδύνατον κ.ά.

Π.χ. Πρέπει **να διατηρούμε τον χώρο καθαρό**. (υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα πρέπει της κύριας).

Γ) **Επεξήγησης**.

Π.χ. Αυτό είναι τύχη, **να κερδίσεις το λαχείο** (επεξήγηση στη δεικτική αντωνυμία **αυτό** της κύριας πρότασης).

Έτσι πραγματοποιήθηκε το όνειρό μου, **να γίνω κτηνίατρος** (επεξήγηση στο ουσιαστικό **όνειρο** της κύριας πρότασης)

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Όταν οι βουλητικές προτάσεις έχουν ρόλο αντικειμένου και υποκειμένου, δε χωρίζονται με κόμμα από τις κύριες. Χωρίζονται με κόμμα όταν έχουν ρόλο επεξήγησης.

Τελικές προτάσεις

Όταν θέλουμε να δείξουμε για ποιο σκοπό γίνεται κάτι, χρησιμοποιούμε **τελικές προτάσεις**. Αυτές **εισάγονται** με έναν από τους τελικούς συνδέσμους (**για να, να**) και το ρήμα που ακολουθεί είναι πάντα στην υποτακτική έγκλιση.

Κυρίως μετά από ρήματα που δείχνουν κίνηση, οι τελικές προτάσεις εισάγονται με **να**:

π.χ. Τρέχω **να** προλάβω τον Ορέστη.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Ξεχωρίζουμε τις βουλητικές από τις τελικές προτάσεις, γιατί στις βουλητικές δεν μπορούμε να αντικαταστήσουμε το «**να**» με το «**για να**».

Π.χ. Θέλω να πάω στον κινηματογράφο.

ΑΛΛΑ ΟΧΙ Θέλω για να πάω στον κινηματογράφο.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι τελικές και ποιες βουλητικές;

- Η περιοχή των Πρεσπών με τις οικολογικές ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει και με τον εντυπωσιακό αριθμό των πουλιών, όπως είναι οι πελεκάνοι, μπορεί να γίνει ένα πραγματικό Οικοτουριστικό Κέντρο.

Πρόταση:.....

Είναι:.....

- Κάθε χρόνο υπάρχουν κάποιες οργανωμένες ομάδες τουριστών που έρχονται να δουν τα λουλούδια της πατρίδας μας την άνοιξη.

Πρόταση:.....

Είναι:.....

- Στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια αυξάνεται ο αριθμός των οικοτουριστών οι οποίοι έρχονται να παρατηρήσουν τα πουλιά στον Έβρο και στις Πρέσπες, που επιθυμούν να δουν τα λουλούδια στον Όλυμπο και να μελετήσουν τη συμπεριφορά της φώκιας στις Σποράδες.

Πρόταση:.....

Είναι:.....

Πρόταση:.....

Είναι:.....

Πρόταση:.....

Είναι:.....

- Δεν είναι σωστό να φυτεύονται στα κράσπεδα της εθνικής οδού πεύκα, που είναι το καλύτερο προσάναμμα, με τις πευκοβελόνες οι οποίες συσσωρεύονται εκεί, για τα τσιγάρα που μερικοί ασυνείδητοι οδηγοί και επιβάτες πετούν από τα παράθυρα των αυτοκινήτων.

Πρόταση:.....

Είναι:.....

2) Υπογραμμίζω τις προτάσεις που αρχίζουν με το «να» και μετά χωρίζω αυτές που φανερώνουν σκοπό (τελικές) από αυτές που έχουν ρόλο αντικειμένου, συμπληρώνοντας τα κενά του πίνακα.

- Ήθελα πολύ να έρθω μαζί σας.
- Μου είπε να του φέρω ένα κατσαβίδι.
- Πήγα την τηλεόραση στον τεχνικό, να τη φτιάξει.
- Άνοιξε το κλιματιστικό, να δροσιστείς.
- Η μητέρα μου αποφάσισε να μου πάρει καινούριο στερεοφωνικό συγκρότημα.
- Ο Κώστας δεν ξέρει να χειρίζεται την κουζίνα.
- Δεν μπορούσε να αγοράσει πλυντήριο, γιατί δεν είχε τα απαραίτητα χρήματα.

- Αφήσαμε το καλοριφέρ αναμμένο, να ζεστάνει το δωμάτιο.
- Επιθυμούσε έναν φίλο, να παίζει μαζί του επιτραπέζια παιχνίδια.
- «Ήρθα να πάρω τη χαλασμένη καφετιέρα» είπε ο τεχνικός.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

3) Στις παρακάτω περιόδους υπογραμμίζω τις δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με το «να». Στη συνέχεια ξεχωρίζω τις τελικές από τις βουλητικές και το γράφω δίπλα, όπως στο παράδειγμα (θυμάμαι ότι το «να» συντάσσεται χωρίς κόμμα).

- Πρέπει να διαβάσω περισσότερο: βουλητική
- Έτρεχε να προλάβει: τελική
- Πήγε στην Αμερική να σπουδάσει: .....

- Πήγε στην πλατεία να παίξει: .....
- Είχα σκοπό να κουρευτώ: .....
- Πήγε να ανοίξει την πόρτα: .....
- Δεν είχε καιρό να συναντηθούμε: .....
- Είχα σκοπό να φύγω: .....

4) Προσπαθώ να ενώσω τις παρακάτω προτάσεις, ώστε η μία από τις δύο να γίνει τελική. Κάνε όλες τις απαραίτητες αλλαγές.

- Έβαλα μπαταρίες στο τηλεχειριστήριο. Λειτουργεί.
.....
- Η Νίκη άνοιξε το ραδιόφωνο. Ακούει μουσική.
.....
- Η μητέρα μου έθεσε σε λειτουργία το κλιματιστικό. Ζεσταίνεται.
.....

5) Βοηθώ ένα συμμαθητή μου να γράψει μία επιστολή προς τον υπουργό Παιδείας, για να τον πείσει για την αναγκαιότητα να αποκτήσουν άμεση πρόσβαση στο διαδίκτυο όλα τα σχολεία. (Χρησιμοποιώ όσο το δυνατόν περισσότερες από τις βουλευτικές και τελικές προτάσεις.)

- να διδάσκεται..., να έχει άμεση πρόσβαση, να επικοινωνεί, να συνομιλεί, να ανταλλάσσει απόψεις, να πληροφορείται, να καταστρέψει, να δημιουργηθούν προβλήματα, να το χρησιμοποιήσουμε σωστά, να αξιοποιήσουμε όλα τα θετικά στοιχεία.
- για να σας τονίσω τη σημασία, για να εμπλουτίσει τις γνώσεις του.

Αξιότιμε κ. υπουργέ,

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Με τιμή,

ένας μαθητής της ΣΤ' Δημοτικού.

ΕΝΟΤΗΤΑ 10: Ατυχήματα.**ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ****ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ****1. Υποκείμενο**

Το **υποκείμενο** είναι η λέξη που φανερώνει **ποιος ενεργεί** , **ποιος παθαίνει** αυτό που λέει το ρήμα , **ποιος είναι κάτι ή ποιος βρίσκεται στην κατάσταση** που δηλώνει το ρήμα

Για να βρούμε το υποκείμενο του ρήματος ρωτάμε **ποιος / ποιοι κάνει – κάνουν** παθαίνουν – παθαίνουν κλπ που δηλώνει το ρήμα.

Π.χ. **Το παιδί** διαβάζει (ποιος διαβάζει;) **Ο πατέρας** κοιμάται (ποιος κοιμάται;)

    Παίζεις (Υ = **εσύ**, εννοείται) **Εγώ και η Μαρία** θα πάμε εκδρομή (ποιοι θα πάμε;2 υποκ)

Μερικές φορές το υποκείμενο μπορεί να είναι μια ολόκληρη πρόταση

Π.χ. **Το ότι απέτυχε** δεν εξηγείται

    Δεν επιτρέπεται **να μολύνετε το περιβάλλον** (Υποκείμενο η δευτερεύουσα πρόταση στο απρόσωπο ρήμα **δεν επιτρέπεται**)

2. Αντικείμενο

Η λέξη που δηλώνει το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει (πηγαίνει) η ενέργεια του υποκειμένου λέγεται **αντικείμενο**

Για να το βρούμε, κάνουμε την ερώτηση **τι ή ποιον**

Π.χ. Ο δάσκαλος εξετάζει **τον ασθενή** (Ποιον εξετάζει;)

    Ο δάσκαλος τιμώρησε **το μαθητή** (Ποιον τιμώρησε;)

    Φοβάται **μήπως βρέξει** (Τι φοβάται;)

Το αντικείμενο μπορεί να είναι μια **εξαρτημένη πρόταση**

Π.χ. Δε θέλω να έρθει μαζί μας αυτός.

Δεν είπε πού θα πάει.

Σε μερικές περιπτώσεις ένα ορισμένο αντικείμενο εννοείται, όταν η έννοια του ρήματος είναι τέτοια

Π.χ. Πήγαινε να **αλλάξεις** (εννοείται **ρούχα**)

3. Κατηγορούμενο

Το όνομα που δίνει κάποια πληροφορία για το υποκείμενο – φανερώνει δηλαδή κάποια ιδιότητα λέγεται **κατηγορούμενο**. Η σύνδεση του υποκειμένου με το κατηγορούμενο γίνεται με τη μεσολάβηση του ρήματος **είμαι** ή άλλου συγγενικού ρήματος που λέγεται **συνδεδετικό**, ακριβώς επειδή συνδέει τους δύο όρους της πρότασης.

Τα πιο συνηθισμένα **συνδεδετικά ρήματα** είναι: *είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι, βρίσκομαι, γεννιέμαι, ζω, μένω, παθαίνω, διορίζομαι, λέγομαι, ονομάζομαι, θεωρούμαι, αποδεικνύομαι, μοιάζω, εκλέγομαι κλπ.*

Π.χ. ο ήλιος είναι **φωτεινός**.

Η κυρία Ελένη είναι **νοικοκυρά**.

Η Κάτια έγινε **δασκάλα**.

Οι αιχμάλωτοι βρέθηκαν **δεμένοι**.

Με μερικά ρήματα που χρησιμοποιούνται ως συνδεδετικά το κατηγορούμενο παίρνει μπροστά του συνήθως τα μόρια **για, σαν, ως**

Π.χ. Ο Σπύρος υπηρέτησε **ως αξιωματικός**

Κατηγορούμενο μπορεί να είναι ένας εμπρόθετος προσδιορισμός ή και μια ολόκληρη πρόταση

Π.χ. Η σκάλα είναι **από μάρμαρο**

Η εμφάνισή του είναι **να τον λυπάται κανείς**

4. Μεταβατικά και Αμετάβατα ρήματα

Τα ρήματα που χρειάζονται αντικείμενο για να συμπληρωθεί η έννοιά τους λέγονται **μεταβατικά** ενώ εκείνα που δεν χρειάζονται αντικείμενο λέγονται **αμετάβατα**.

Π.χ. Σκάβω τον κήπο (μεταβατικό).

Κοιμάμαι νωρίς (τι κοιμάμαι; Δεν υπάρχει απάντηση άρα το ρήμα είναι αμετάβατο).

5. Μονόπτωτα και δίπτωτα ρήματα

Μονόπτωτα είναι τα ρήματα που χρειάζονται ως συμπλήρωμα **ένα μόνο αντικείμενο**, που βρίσκεται σε πτώση αιτιατική ή γενική

Π.χ. Η μητέρα καθαρίζει **το σπίτι**

Μου μίλησε πολύ άσχημα

Δίπτωτα είναι τα ρήματα που χρειάζονται ως συμπλήρωμα **δύο αντικείμενα**, που βρίσκονται στην ίδια ή και σε διαφορετική πτώση

Π.χ. Τα εγγόνια έδωσαν **στον παππού δώρα**

Τους δάνεισε **χρήματα**

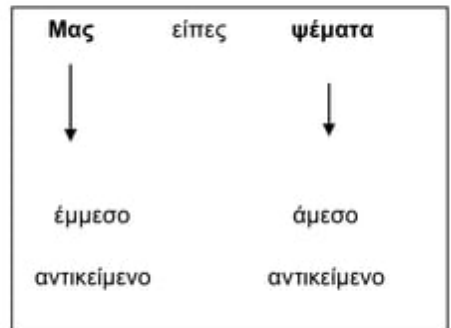
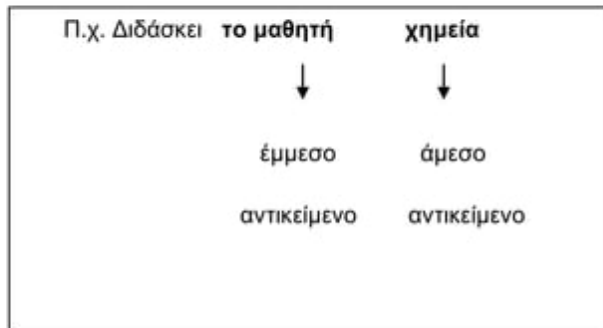
6. Άμεσο και Έμμεσο Αντικείμενο

Τα δίπτωτα ρήματα συντάσσονται με δύο αντικείμενα από τα οποία το ένα λέγεται:

- ✓ **Άμεσο** γιατί σε αυτό μεταβαίνει άμεσα η ενέργεια του υποκειμένου του ρήματος, και το άλλο
- ✓ **Έμμεσο**, γιατί σε αυτό μεταβαίνει έμμεσα η ενέργεια του υποκειμένου του ρήματος.

Το **άμεσο** αντικείμενο είναι συνήθως σε αιτιατική και απαντά στην ερώτηση «τι;»

Το **έμμεσο** αντικείμενο είναι συνήθως σε πτώση γενική και απαντά στην ερώτηση «σε ποιον;» ή μερικές φορές σε αιτιατική και απαντά στην ερώτηση «ποιον»

- ✓ Στα ρήματα που συντάσσονται με γενική και αιτιατική το άμεσο είναι αυτό που βρίσκεται σε αιτιατική και το έμμεσο αυτό που βρίσκεται σε γενική

- ✓ Στα ρήματα που συντάσσονται με **δύο αιτιατικές** το άμεσο είναι αυτό που δηλώνει πρόσωπο εκτός αν μπορεί να αντικατασταθεί με εμπρόθετο αντικείμενο, οπότε είναι έμμεσο

Π.χ. **Με** ρώτησε **κάτι**

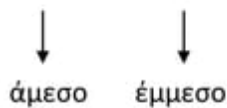

Διδάσκει **τους μαθητές (στους μαθητές)** **μαθηματικά**

- ✓ Στα ρήματα που συντάσσονται με **δύο αιτιατικές** που δηλώνουν πράγμα , το έμμεσο αντικείμενο είναι εκείνο που μπορεί να αντικατασταθεί με εμπρόθετο αντικείμενο.

Π.χ. Έσπειρε **το χωράφι λαχανικά** (με λαχανικά)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Χωρίζω τα υπογραμμισμένα ρήματα του κειμένου σε μεταβατικά και αμετάβατα.

Η πρόληψη των ατυχημάτων δεν αφορά μόνο την πολιτεία αλλά όλους μας. Ιδιαίτερα οι γονείς των μικρών παιδιών οφείλουν να είναι πολύ προσεχτικοί. Έρευνες έχουν δείξει ότι πολλά ατυχήματα γίνονται μέσα στο σπίτι. Οι γονείς πρέπει να φυλάνε τα αιχμηρά αντικείμενα μακριά από τα παιδιά. Καλό είναι να τοποθετούνται σε θέσεις που τα παιδιά δεν έχουν εύκολη πρόσβαση. Παράλληλα, οι ειδικοί συνιστούν να καλύπτονται όλες οι πρίζες με ειδικά προστατευτικά. Τα απορρυπαντικά δεν πρέπει να βρίσκονται στο πάτωμα ή σε κάποιο χαμηλό ντουλάπι. Αν το σπίτι έχει μπαλκόνια, οι γονείς πρέπει να τοποθετήσουν προστατευτικό κάγκελο. Γενικά, η επαγρύπνηση και η διαρκής φύλαξη των παιδιών μπορεί να βοηθήσει στη μείωση των ατυχημάτων.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ	ΑΜΕΤΑΒΑΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

2) Υπογραμμίζω τα αντικείμενα των παρακάτω ρημάτων.

- Η Δέσποινα μαζεύει κοχύλια.
- Ο δάσκαλος κρέμασε τον χάρτη.
- Οι θεατές χειροκρότησαν τους ηθοποιούς.
- Ο ταχυδρόμος φέρνει τα γράμματα.
- Ο Γιάννης έλυσε το πρόβλημα.
- Η δασκάλα μάλωσε τους μαθητές.

3) Όλα τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων είναι μεταβατικά. Προσπαθώ να τα χωρίσω σε μονόπτωτα ή δίπτωτα.

- Ο Αλέξανδρος μου δάνεισε ένα υπέροχο βιβλίο.
- Οι γονείς μου με φροντίζουν πολύ.
- Στη γιορτή μου πήρα πολλά υπέροχα δώρα.
- Η γιαγιά μου μου είπε ένα παραμύθι.
- Η δασκάλα τού περιποιήθηκε την πληγή.
- Ο κύριος Στέλιος μαθαίνει τη Μαρία μουσική.
- Ο πυροσβέστης κατέβασε τη γάτα από το δέντρο.
- Το ασθενοφόρο μετέφερε τον τραυματία στο νοσοκομείο.
- Ο γιατρός μου μου σύστησε ξεκούραση.
- Το παιδί χτύπησε στο πόδι του.
- Η Μαίρη μου εμπιστεύτηκε το μυστικό της.

ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ	ΔΙΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

4) Στις παρακάτω προτάσεις υπάρχουν δύο αντικείμενα . Τα υπογραμμίζω και γράφω ποιο είναι άμεσο και ποιο έμμεσο αντικείμενο.

- Ο Πέτρος μού έδωσε τα βιβλία του.

άμεσο: ..... έμμεσο: .....

- Ο δάσκαλος έδωσε τις εκθέσεις στους μαθητές.

άμεσο: ..... έμμεσο: .....

- Η Δέσποινα πρόσφερε λουλούδια στη δασκάλα.

άμεσο: ..... έμμεσο: .....

- Ο Μάριος του δάνεισε το μολύβι του.

άμεσο: ..... έμμεσο: .....

5) Διαβάζω τις προτάσεις και συμπληρώνω τα κενά του πίνακα.

- Ο Θάνος μού έδωσε μια κάρτα για τα γενέθλιά μου.
- Μου αγόρασε ένα καινούριο ποδήλατο.
- Η δασκάλα μάς είπε την ιστορία.
- Της έδειξα το νέο μου σπίτι.
- Σας χρωστώ μεγάλη ευγνωμοσύνη για τα καλά σας λόγια.
- Του χάρισε ένα χρωματιστό μολύβι.
- Δε μου είπες τα νέα από το ταξίδι σου.

ΡΗΜΑ	ΑΜΕΣΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΕΜΜΕΣΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

6) Αντικαθιστώ τα υπογραμμισμένα αντικείμενα με εμπρόθετο αντικείμενο, όπως στο παράδειγμα:

Τους έδωσαν τα βραβεία. → Έδωσαν σ' αυτούς τα βραβεία.

Τους έδειξαν την εμπιστοσύνη τους. → .....

Μου ξέφυγε μια καλή ευκαιρία. → .....

Του δάνεισα ό,τι μου ζήτησε. → .....

Του εκμυστηρεύτηκε τον φόβο του. → .....

7) Εντοπίζω τα συνδετικά ρήματα, τα υποκείμενα και τα κατηγορούμενά τους μέσα στο κείμενο και τα γράφω στον πίνακα.

Όταν το φανάρι είναι κόκκινο, δεν πρέπει να περνάμε τον δρόμο. Διασχίζουμε τον δρόμο, μόνο όταν το φανάρι γίνει πράσινο για τους πεζούς. Οι διασταυρώσεις θεωρούνται επικίνδυνες, γι' αυτό πρέπει να είμαστε όλοι προσεχτικοί. Μπορεί ο δρόμος να φαίνεται ασφαλής, αλλά δεν πρέπει να ενεργούμε επιπόλαια. Πολλές φορές οι οδηγοί είναι βιαστικοί και αναπτύσσουν, χωρίς να επιτρέπεται, μεγάλες ταχύτητες. Τότε αυξάνονται οι πιθανότητες να συμβεί κάποιο ατύχημα.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΡΗΜΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

8) Στις επόμενες προτάσεις βρίσκω τα κατηγορούμενα και τα αντικαθιστώ με επίθετα, όπως στο παράδειγμα:

- Τα κάγκελα είναι από ξύλο. → Τα κάγκελα είναι ξύλινα.
- Το σπίτι είναι από πέτρα. → .....
- Η πόρτα είναι από σίδηρο. → .....
- Το παιδί αυτό είναι να το θαυμάζεις. → .....
- Το δωμάτιο ήταν άνω κάτω. → .....
- Τα παιχνίδια αυτά είναι από χαρτί. → .....
- Είστε για γέλια. → .....

9) Για να διαβάσω το κείμενο πρέπει να συμπληρώσω τα κενά με το πιο κατάλληλο από τα παρακάτω συνδετικά ρήματα: ονομάζομαι, αναγνωρίζομαι, θεωρούμαι, είμαι, αποδεικνύομαι

Στην εποχή μας τα μέσα πληροφόρησης ..... αξιόπιστα και υπεύθυνα. Τύπος ..... το σύνολο των εφημερίδων, περιοδικών και βιβλίων που εκδίδονται τακτικά. Η εφημερίδα ..... σχολείο του λαού και τέταρτη εξουσία. Η ύλη των εφημερίδων (ειδήσεις, κρίσεις, αγγελίες, διαφημίσεις) ..... πολύπλευρα κατατοπιστική για το κοινό. Οι δημοσιογράφοι που ασκούν σωστή δημοσιογραφία ..... ως ακαταπόνητοι αγωνιστές για την ελευθερία, τον διάλογο και την αλήθεια.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Αντωνυμίες

Αντωνυμίες λέγονται οι λέξεις που χρησιμοποιούνται αντί για τα ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα):

π.χ. Ο δάσκαλος φώναξε τον Σταύρο → Ο δάσκαλος τον φώναξε.
↓ ↓
 (ουσιαστικό)   (αντωνυμία προσωπική)

1. Προσωπικές λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου. Κλίνονται ως εξής:

	Α΄ πρόσωπο	Β΄ πρόσωπο	Γ΄ πρόσωπο		
Ενικός αριθμός					
Ονομ.	εγώ	εσύ	αυτός(τος)	αυτή(τη)	αυτό(το)
Γεν.	εμένα(μου)	εσένα(σου)	αυτού(του)	αυτής(της)	αυτού(του)
Αιτ.	εμένα(με)	εσένα(σε)	αυτόν(τον)	αυτή(ν) τη(ν)	αυτό(το)
Κλητ.	-	-	-	-	-
Πληθυντικός αριθμός					
Ονομ.	εμείς	εσείς	αυτοί(τοι)	αυτές(τες)	αυτά(τα)
Γεν.	εμάς(μας)	εσάς(σας)	αυτών(τους)	αυτών(τους)	αυτών(τους)
Αιτ.	εμάς(μας)	εσάς(σας)	αυτούς(τους)	αυτές(τις/τες)	αυτά(τα)
Κλητ.	-	-	-	-	-

2. Κτητικές λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν σε ποιον ανήκει κάτι. Οι κτητικές αντωνυμίες είναι:

α) Οι γενικές των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας όταν ακολουθούν ουσιαστικό, π.χ. το ποδήλατό μου.

β) Το επίθετο δικός, ή, ό με τις γενικές των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας, π.χ. το δικό μου φαγητό.

3) Αυτοπαθείς λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν πως το ίδιο πρόσωπο ενεργεί και δέχεται την ενέργεια. Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες είναι:

α) ο εαυτός μου / σου / του

β) ο εαυτός μας / σας / τους

4) Οριστικές λέγονται οι αντωνυμίες που ξεχωρίζουν ένα πρόσωπο, ζώο, πράγμα από άλλα του ίδιου είδους. Οι οριστικές αντωνυμίες είναι:

α) ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο

β) μόνος, μόνη, μόνο

5) Δεικτικές λέγονται οι αντωνυμίες που χρησιμοποιούμε όταν δείχνουμε. Οι δεικτικές αντωνυμίες είναι:

α) αυτός, αυτή, αυτό

β) εκείνος, εκείνη, εκείνο

γ) (ε)τούτος, (ε)τούτη, (ε)τούτο

δ) τέτοιος, τέτοια, τέτοιο

ε) τόσο, τόση, τόσο

6) Αναφορικές λέγονται οι αντωνυμίες με τις οποίες ολόκληρη πρόταση αναφέρεται σε μια λέξη. Οι αναφορικές αντωνυμίες είναι:

α) που

β) ο οποίος, η οποία, το οποίο

γ) όποιος, όποια, όποιο

δ) όσος, όση, όσο

3) ό,τι (οτιδήποτε)

7) Ερωτηματικές λέγονται οι αντωνυμίες που χρησιμοποιούμε όταν ρωτάμε. Οι ερωτηματικές αντωνυμίες είναι:

α) τι (άκλιτο)

β) ποιος, ποια, ποιο

γ) πόσος, πόση, πόσο

8) Αόριστες λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν αόριστα, χωρίς να το ονομάζουν, ένα πρόσωπο ή ένα πράγμα. Οι αόριστες αντωνυμίες είναι:

α) ένας, μία (μια), ένα

β) κανένας, καμία (καμια), κανένα

γ) καθένας, καθεμιά, καθένα

δ) κάθε, καθετί

ε) κάτι, κατιτί

στ) κάποιος, κάποια, κάποιο

ζ) κάμποσος, κάμποση, κάμποσο

η) μερικοί, μερικές, μερικά

θ) άλλος, άλλη, άλλο

ι) τίποτε

ια) ο δείνα, η δείνα, το δείνα

ιβ) ο τάδε, η τάδε, το τάδε

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Μέσα στις προτάσεις που ακολουθούν επαναλαμβάνεται πολλές φορές το αναφορικό «που». Ξαναγράψω τις προτάσεις, αντικαθιστώντας το αναφορικό «που» με τους κατάλληλους τύπους της αντωνυμίας ο οποίος, η οποία, το οποίο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές.

- Η κόρη του διευθυντή, που βρισκόταν εκεί, έφερε πρώτη το μήνυμα.
→ .....
- Υπήρχε και μια πανάρχαια βιβλιοθήκη στο σπίτι, που σωζόταν από την εποχή του παππού.
→ .....
- Η γυναίκα που αγόρασα το σπίτι έφυγε για την Αμερική.
→ .....
- Έφυγε πρωί πρωί προς το μέρος που βγαίνει ο ήλιος.
→ .....
- Εσύ είσαι η αιτία που τα τραβώ αυτά.
→ .....
- Ο άνθρωπος, που αγόρασα το αυτοκίνητο, δεν ξαναγύρισε να τον δούμε.
→ .....
- Δεν πρόκειται εδώ να εξετάσω το μεγάλο αυτό θέμα, που έχω κιόλας μιλήσει σε άλλο μου έργο.
→ .....

2) Συμπληρώνω τα κενά με τις κατάλληλες προσωπικές αντωνυμίες:

Αγαπητέ μου φίλε,

..... ευχαριστώ για τα καλά σου λόγια. .... γράφεις πως θα ήθελες να ..... επισκεφτείς, αλλά ..... έχουν τύχει πολλές δουλειές τελευταία. Δεν υπάρχει καμιά βιασύνη. Το γραφείο μου ..... ξέρεις, όπως ξέρεις και το πόσο όλοι μας ..... αγαπούμε. Το σπίτι μας είναι πάντα

ανοιχτό για ..... . Όποτε θέλεις, μπορείς να ..... τηλεφωνήσεις και θα ..... βρεις έτοιμο να .....εξυπηρετήσω με όλες μου τις δυνάμεις. Δεν ξεχνώ ποτέ το καλό που ..... έκανες ούτε και τις προσπάθειες σου για ..... εκείνες τις δύσκολες στιγμές που περνούσα. Τους γονείς σου ..... επισκέπτομαι, όποτε ευκαιρώ. Είναι και οι δύο ..... μια χαρά και σε φιλούν. Σε χαιρετώ και ..... περιμένω.

3) Μέσα στο κείμενο που ακολουθεί υπάρχουν πολλές αντωνυμίες. Προσπαθώ να τις εντοπίσω και να τις κατατάξω στην κατάλληλη στήλη.

Η μητέρα μου είναι γνωστή για τις μαγειρικές της ικανότητες αλλά και για την αφηρημάδα της. Μια μέρα, όπως όλες τις άλλες, σηκώθηκε πρωί πρωί, έκανε κάμποσες δουλειές στο σπίτι και τελευταίο άφησε το μαγείρεμα. Ύστερα από αρκετή ώρα αποφάσισε να ετοιμάσει κεφτεδάκια και πατάτες τηγανητές. Αυτό το φαγητό είναι ιδιαίτερα νόστιμο και όποιος το δοκιμάσει από τα χεράκια της μένει απόλυτα ικανοποιημένος. Είχε ξεκινήσει κάποιες ετοιμασίες, όταν χτύπησε το τηλέφωνο. Ήταν μια φίλη της, με την οποία έπιασαν την κουβέντα . Μιλούσαν αρκετή ώρα, αλλά η κουβέντα τους διακόπηκε, όταν η μητέρα μου μύρισε κάτι περίεργο. Κοίταξε την κουζίνα και αντιλήφθηκε ότι τόση ώρα είχε αφήσει το μάτι της κουζίνας ανοιχτό! Δεν ήξερε τι να κάνει! Ήταν μόνη στο σπίτι! Ρώτησε τη φίλη της τι να κάνει και εκείνη τη συμβούλεψε να κλείσει το γενικό διακόπτη του ρεύματος, να απομακρύνει το τηγάνι από την κουζίνα και να ανοίξει το σπίτι να αεριστεί. Ακολούθησε τούτες τις συμβουλές κατά γράμμα. Ευτυχώς δε συνέβη τίποτα χειρότερο. Πάντως, από εκείνη την ημέρα η μητέρα μου είναι πολύ προσεχτική.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ	ΚΤΗΤΙΚΕΣ	ΔΕΙΚΤΙΚΕΣ	ΟΡΙΣΤΙΚΕΣ	ΑΟΡΙΣΤΕΣ	ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ

4) Διαβάζω τις παρακάτω συμβουλές για την πρόληψη παιδικών ατυχημάτων στο σπίτι και κυκλώνω τις αντωνυμίες. Μετά τις αναγνωρίζω συμπληρώνοντας τα κενά του πίνακα.

Για να αποφύγουμε σοβαρούς τραυματισμούς:

- Αιχμηρά και κοφτερά αντικείμενα να φυλάγονται εκεί όπου δεν τα φτάνουν τα παιδιά.

Για να αποφύγουμε τον πνιγμό:

- Ποτέ τα παιδιά μόνα στην μπανιέρα, ούτε λεπτό.

Για να αποφύγουμε πνιγμό από ασφυξία:

- Κρύβουμε πάντα τις πλαστικές σακούλες εκεί όπου δεν τις βλέπουν τα παιδιά.

Πάνω απ' όλα ας μάθουμε στα παιδιά μας από μικρή ηλικία να αναγνωρίζουν τους κινδύνους και να προφυλάσσονται από αυτούς.

Προσοχή στην επιλογή των παιχνιδιών! Τα παιχνίδια προσφέρουν στα παιδιά μας μεγάλη χαρά. Τα ίδια τα παιχνίδια, ωστόσο, μπορεί να αποτελέσουν αιτία σοβαρών ατυχημάτων, εάν δεν προσέχουμε όταν τα επιλέγουμε.

Επίσης, να μην ξεχνάμε: Όταν αγοράζουμε ποδήλατο, σκέιτ μπορντ ή πατίνι, πρέπει παράλληλα να αγοράζουμε κράνος και όποιον άλλο εξοπλισμό ασφαλείας απαιτείται.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ	ΕΙΔΟΣ	ΠΤΩΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΓΕΝΟΣ

5) Αντικαθιστώ στις παρακάτω προτάσεις το αναφορικό που με το σωστό τύπο της αναφορικής αντωνυμίας ο οποίος, η οποία, το οποίο.

- Ο Πέτρος ακούει πάντα τις συμβουλές που του δίνει ο πατέρας του.

.....

- Το μέρος, που πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεχτικοί οι γονείς, είναι η θάλασσα.

.....

- Τα παιχνίδια που παίζουν τα παιδιά πρέπει να επιλέγονται προσεχτικά.

.....

- Τα αντικείμενα που είναι επικίνδυνα πρέπει να φυλάγονται μακριά απ' τα παιδιά.

.....

- Πρέπει να ενημερωνόμαστε για θέματα ασφαλείας που αφορούν τα παιδιά.

.....

6) Υπογραμμίζω στις παρακάτω προτάσεις με κόκκινο χρωματιστό μολύβι τις αντωνυμίες και γράφω το είδος της καθεμιάς.

- Όλο τα ίδια τραγούδια ακούμε. ....
- Εγώ διαβάζω συχνά λογοτεχνικά βιβλία. ....
- Η δική μας γάτα γέννησε επτά γατάκια. ....
- Εκείνη τη νύχτα δεν κοιμήθηκε. ....
- Τέτοια ώρα τέτοια λόγια. ....
- Μου αρέσει να ζω μόνος μου. ....
- Θύμωσε πολύ με τον εαυτό του. ....
- Τι θα κάνεις αύριο το βράδυ; .....

- Άκουγε με προσοχή το καθετί. ....
- Προσέχει τον εαυτό της. ....
- Πήρε μερικά πράγματα και έφυγε. ....
- Πόσα λεφτά του δάνεισες; .....

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ**Συνώνυμα – Αντώνυμα**

Συνώνυμα (ή συνώνυμες) λέγονται οι λέξεις που έχουν περίπου την ίδια σημασία:

π.χ. περπατώ – βαδίζω

εργασία – δουλειά

Αντώνυμα (ή αντίθετες) λέγονται οι λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία:

π.χ. μαύρο – άσπρο

έρχομαι – φεύγω

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Συμπληρώνω τις παρακάτω φράσεις με το κατάλληλο από τα παρακάτω συνώνυμα: διαμονή, έδρα, κατοικία.

- Ο μητροπολίτης Εδέσσης, Πέλλης και Αλμωπίας έχει την ..... του στην Έδεσσα .
- Δεν κράτησε πολύ η ..... του στο εξωτερικό, γιατί η ασθένεια του πατέρα του τον ανάγκασε να επιστρέψει γρήγορα στην πατρίδα του.
- Κουράστηκε πολύ για να φτιάξει τη θερινή του ..... , μα τώρα πια τη χαίρεται για τα καλά.

2) Συμπληρώνω τις παρακάτω φράσεις με το κατάλληλο από τα παρακάτω συνώνυμα: αμοιβή, αποδοχές, αποζημίωση, επίδομα, μισθός, σύνταξη.

- Επειδή η εργασία του στο λατομείο χαρακτηριζόταν ανθυγιεινή, εκτός από τον μισθό του έπαιρνε και ..... ανθυγιεινής εργασίας.

- Η επιχείρηση που δούλευε έκλεισε. Έμεινε χωρίς δουλειά. Ευτυχώς όμως πήρε ..... με την οποία μπόρεσε να ανοίξει μια δική του επιχείρηση.
- ..... που έπαιρνε κάθε μήνα από την εταιρεία στην οποία δούλευε ήταν μάλλον μικρ..... . Επειδή όμως είχε και μια δεύτερη εργασία τα απογεύματα, ... συνολικ.... ..... του ήταν ικανοποιητικ.... .
- Η θέση του στην εταιρεία είχε πολλές ευθύνες, αλλά και ..... ήταν ανάλογ..... .
- Το είχε βάλει στον νου του από τα πρώτα χρόνια που μπήκε στην Υπηρεσία. Όταν θα έβγαινε από την Υπηρεσία και θα έπαιρνε ....., θα έκανε τον γύρο του κόσμου.

3) Συνδυάζω κάθε συνώνυμο με μία από τις λέξεις ή τις φράσεις που είναι σε παρένθεση. Χρησιμοποιώ στη συνέχεια τους συνδυασμούς μου, για να δημιουργήσω φράσεις:

- αρχαίος, παλιός(ιστορία, φίλος)

α. ....

.....

β. ....

.....

- μεταμορφώνω, μετατρέπω (η Κίρκη τους συντρόφους του Οδυσσέα, τον κήπο του σε περιβόλι)

α. ....

.....

β. ....

.....

- διευθύνω, διοικώ, κυβερνώ (κράτος, Δημόσια Υπηρεσία, επαρχία)

α. ....

.....

β. ....

.....

γ. ....

.....

4) Βρίσκω τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων.

- δύσπιστος → .....

- υποχρεωτικός → .....

- πλαστό(χαρτονόμισμα) → .....

- εξαγωγή(προϊόντων) → .....

- δικαίωμα(του πολίτη) → .....

5) Αντιστοιχίζω τα αντώνυμα των στηλών Α και Β:

Α	Β
1.κυριολεξία	α. απογειώνομαι
2.υπεύθυνος	β. έγκυρος
3.προσγειώνομαι	γ. δυσπιστία
4.επιβιβάζομαι	δ. αιώνιος
5.άφιξη	ε. μειοψηφία
6.κληρικός	στ. βεβαιότητα
7.εμπιστοσύνη	ζ. δυσμένεια
8.αμφιβολία	η. αναχώρηση
9.εφήμερος	θ. ανεύθυνος
10.ευμένεια	ι. αποβιβάζομαι
11.πλειοψηφία	ια. μεταφορά
12.άκυρος	ιβ. λαϊκός

6) Για καθένα από τα παρακάτω ουσιαστικά γράφω, απ' την παρένθεση, ένα άλλο που να είναι συνώνυμό του (μαγαζί, ξηρά, αγκυροβόλι, σπίτι, ταξίδι, παραλία, ασχολία, συνομιλία, ραβδί, νους, μεροκάματο, μόλυνση).

στεριά	κατάστημα .....
λιμάνι	συζήτηση .....
εκδρομή	μπαστούνι .....
κατοικία	μουαλό .....

ακρογιαλιά ..... ημερομίσθιο .....

δουλειά ..... ρύπανση .....

7) Στις παρακάτω ομάδες συνώνυμων λέξεων υπάρχει μια λέξη που είναι άσχετη. Τη βρίσκω και τη διαγράφω.

κουραστικός: κοπιαστικός, επίπονος, αδιάφορος, πολύμοχθος

τεμπέλης: ράθυμος, νωθρός, χαμένος, ανεπρόκοπος

διακρίνω: βλέπω, παρατηρώ, κοιτάζω, σκαλίζω, ξεχωρίζω

λογαριάζω: φωνάζω, μετρώ, σταθμίζω, αφαιρώ, εκτιμώ

ενοχλώ: φωνάζω, δυσσαρεστώ, κουράζω, πειράζω

8) Γράφω τα αντίθετα των προτάσεων.

- Είμαι προσεχτικός. # .....
- Πάντα ελέγχω τον δρόμο. # .....
- Ο Κώστας είναι άρρωστος. # .....
- Αυτή η ασθένεια είναι επικίνδυνη. # .....
- Η Μαρία έχει φιλάσθενο οργανισμό. # .....
- Ο ανεύθυνος οδηγός εγκατέλειψε το θύμα του. # .....

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΛΟΓΙΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΡΗΜΑΤΩΝ

Υπάρχουν ρήματα στη γλώσσα μας που κατά την κλίση τους και τον σχηματισμό κάποιων χρόνων τους έχουν ορισμένους τύπους **όμοιους** με αυτούς των **αρχαίων ελληνικών**.

Τα ρήματα αυτά είναι κατά κανόνα σύνθετα, με α' συνθετικό πρόθεση (ανά, από, εκ, εν, επί, παρά, συν κ.α.) και β' συνθετικό αρχαιοελληνικά ρήματα όπως τα: **άγω** (= οδηγώ, φέρνω), **βαίνω** (= βαδίζω, πορεύομαι), **δεικνύω-δείκνυμι** (=δείχνω, φανερώνω), **λαμβάνω** (= παίρνω, πιάνω).

π.χ.:

► συμβαίνω, αποβαίνω, επιβαίνω (συν + από + επί + βαίνω) κ.α. που σχηματίζονται στο **γ' ενικό πρόσωπο αορίστου** με βάση τα αρχαία ελληνικά (βαίνω → αόριστος: έβην): **συνέβη-απέβη-επενέβη** κ.α.

► εισάγω- αποδεικνύω- συλλαμβάνω κ.α. που σχηματίζουν το **γ' ενικό πρόσωπο του παθητικού αορίστου** σύμφωνα με τα αρχαία ελληνικά.

• **εισάγομαι** (εις + άγομαι [παθητικός αόριστος στα αρχαία ελληνικά : ήχθην]) → **εισήχθη**.

• **αποδεικνύομαι** (από + δεικνύομαι [παθητικός αόριστος στα αρχαία ελληνικά : εδείχθην]) → **απεδείχθη**.

• **συλλαμβάνομαι** (συν + λαμβάνομαι [παθητικός αόριστος στα αρχαία ελληνικά : ελήφθην]) → **συνελήφθη**.

Άλλα ρήματα που σχηματίζονται με λόγια κλίση είναι τα: υφίσταμαι → **υπέστη**, επιτίθεμαι → **επετέθη**, επιβάλλομαι → **επεβλήθη**, αφίεμαι → **αφέθη**, στέλλομαι → **εστάλη**, συντριβομαι → **συνετρίβη**, συνίσταμαι → **συνεστάθη** κ **συνέστη** (μέσος αόριστος) κ.α.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Να συμπληρώσεις τα κενά των προτάσεων βάζοντας το κατάλληλο ρήμα από την παρένθεση στο σωστό τύπο του αορίστου: (συντρίβομαι, καταλαμβάνομαι, συμβαίνει, αντιλαμβάνομαι, υφίσταμαι, προσάγομαι, επιτίθεμαι, απάγομαι, καθίσταμαι, στέλλομαι, παρεμβαίνω, αποβαίνω, αναδεικνύομαι)

- Τι ..... και άλλες γνώμη τόσο γρήγορα;
- Ένας άγνωστος άντρας ..... στον Αντώνη και ήταν έτοιμοι να πιαστούν στα χέρια. Ευτυχώς ..... Οι ψυχραιμότεροι και η παρεξήγηση λύθηκε.
- Το αεροπλάνο..... πέφτοντας στην πλαγιά του βουνού.
- Δεν ..... δυνατό να προχωρήσουν οι διαπραγματεύσεις.
- Οι συλληφθέντες ..... στον εισαγγελέα και στη συνέχεια οδηγήθηκαν στην ασφάλεια.
- Όταν στέλλουμε μήνυμα μέσω του κινητού τηλεφώνου, εμφανίζεται στην οθόνη η ένδειξη << μήνυμα ..... >>.
- Το τροχαίο ..... μοιραίο για τον οδηγό του αυτοκινήτου, που δεν ..... έγκαιρα τον κίνδυνο.
- Ο επιχειρηματίας ..... από πανικό μόλις έμαθε πως τα μέλη της οικογένειάς του ..... από τρομοκράτες.
- Ο παίχτης που έβαλε το γκόλ ..... ο καλύτερος παίχτης του αγώνα.
- Ο ταμίας της τράπεζας ..... Βλέποντας το ληστή να τον σημαδεύει με το όπλο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Προσδιορισμοί του χρόνου και του τόπου

Οι προσδιορισμοί που συμπληρώνουν την έννοια ενός ρήματος (αλλά και ενός ουσιαστικού, επιθέτου ή επιρρήματος) για να γίνει πιο συγκεκριμένη και πιο σαφής λέγονται **επιρρηματικοί προσδιορισμοί**.

Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί ως προς τη μορφή τους διακρίνονται σε **μονολεκτικούς** και **περιφραστικούς**.

Μονολεκτικοί είναι εκείνοι που αποτελούνται από μια λέξη (επιρρήματα, επίθετα, μετοχές), ενώ **περιφραστικοί** είναι αυτοί που αποτελούνται από δυο ή περισσότερες λέξεις (εμπρόθετοι προσδιορισμοί, πτώσεις με άρθρο, επιρρηματικές φράσεις, ζεύγη επιρρημάτων, επιρρηματικές προτάσεις κ.ά.)

Οι κυριότερες σημασίες των επιρρηματικών προσδιορισμών είναι οι εξής: **ο χρόνος, ο τόπος, ο τρόπος, η αιτία, ο σκοπός, το ποσό, το αποτέλεσμα, η αναφορά, η προϋπόθεση, η εναντίωση κ. ά.**

Ο ΧΡΟΝΟΣ

Ο χρόνος εκφέρεται με:

- χρονικά επιρρήματα και επιρρηματικές εκφράσεις που δηλώνουν χρόνο.
π.χ. Πού θα πάμε **απόψε**;
Δεν τον έχω δει **από τότε**.
- εμπρόθετους προσδιορισμούς.
π.χ. **Από το πρωί** τηλεφωνώ, αλλά δε βρίσκω κανέναν.
Το δάνειο θα το ξεφλήσουμε **σε είκοσι χρόνια**.
- απρόθετη γενική και απρόθετη αιτιατική.
π.χ. **Το πρωί** έκανε πολύ κρύο.
Αν δε πάμε φέτος στην Κρήτη, θα πάμε **του χρόνου**.

- χρονικές μετοχές.
π.χ. Η γιαγιά συγκινήθηκε **βλέποντας** την εγγονή της ντυμένη νύφη.
Ακούγοντας το δελτίο καιρού αποφάσισαν ν' αναβάλουν την εκδρομή.
- χρονικές προτάσεις.
π.χ. Θα φύγουμε **πριν** ξημερώσει.
Όταν γυρίσεις, θα τα πούμε.

Ο ΤΟΠΟΣ

Ο τόπος εκφέρεται με:

- τοπικά επιρρήματα και επιρρηματικές εκφράσεις που δηλώνουν τόπο.
π.χ. Άφησέ το **εδώ**.
Από κοντά είναι πιο ωραία.
- εμπρόθετους προσδιορισμούς.
π.χ. Φεύγει επειγόντως **για το χωριό**.
Μένουν μόνιμα **στην Καλαμάτα**.
- αναφορικές προτάσεις που δηλώνουν τόπο.
π.χ. Ας πάει **όπου θέλει**.
Να πας αμέσως **όπου σου πουν**.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Οι φράσεις που ακολουθούν περιέχουν τοπικούς και χρονικούς προσδιορισμούς. Τους κατατάσσω σύμφωνα με το είδος τους και τον τρόπο εκφοράς τους.

- Ρητορεύει κάθε βράδυ στο καφενείο του χωριού.
- Δουλεύει μέρα νύχτα για να τα βγάλει πέρα.
- Είναι διάσημος σε Δύση και Ανατολή.
- Μου αρέσει να τεμπελιάζω πότε πότε.
- Ανηφόριζε παρέα με τον παππού προς το σπίτι κι ο γερο-καπετάνιος διηγούνταν διάφορες περιπέτειες αργά, όμορφα, ήρεμα, καθώς άρχιζε να σουρουπώνει.
- Αύριο μεθαύριο θα είναι περδίκι.
- Είναι τώρα τρεις βδομάδες που έχει να φανεί.
- Ήρθε από τα άγρια μεσάνυχτα κι έτσι αναγκάστηκε να ξυπνήσω νωρίς.
- Σε αυτό το σημείο γελάσανε με ικανοποίηση.
- Ο γέρος τον ακούει καθισμένος σε μια πέτρα μπροστά στο καμαράκι του.

	χρονικοί προσδιορισμοί	τοπικοί προσδιορισμοί
προτάσεις		
ουσιαστικά σε αιτιατική πτώση		
επιρρήματα		
φράσεις με προθέσεις		
μετοχές		

2) Αντικαθιστώ τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς του χρόνου με ισοδύναμες δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις, όπως στο παράδειγμα.

- Με τη δύση του ηλίου φτάναμε στο χωριό.
→ Φτάναμε στο χωριό, ενώ έδυε ο ήλιος.
- Κατά την απουσία σου, μας επισκέφτηκε ο θείος Αγησίλαος.
→ .....
- Με τον ερχομό της άνοιξης, η φύση ξαναγιώνει.
→ .....
- Μετά το τέλος του αγώνα, οι αρχηγοί των αντίπαλων ομάδων αντάλλαξαν χειραψία.
→ .....

- Φύγαμε από το γήπεδο πριν από το τέλος του αγώνα.

→ .....

- Μέσα στη φασαρία κανείς δε σκέφτηκε το παιδί.

→ .....

- Αυτό το μυστικό το βάστηξε ως το θάνατό του.

→ .....

3) Προσπαθώ να βρω αν οι υπογραμμισμένες λέξεις είναι αντικείμενα ή προσδιορισμοί και το σημειώνω στην κατάλληλη θέση.

- Βρήκα ένα αιχμηρό αντικείμενο στα παιχνίδια της κόρης μου.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι .....

- Μην αφήνετε τα παιχνίδια στο πάτωμα.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι .....

- Ένα μήλο την ημέρα τον γιατρό τον κάνει πέρα.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι .....

- Άλλαξε την ημέρα του ραντεβού του με τον γιατρό.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι .....

- Έπλυνα το ποδήλατό μου, γιατί είχε λάσπες.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι .....

- Έβαλα κουδουνάκι στο ποδήλατό μου.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι .....

4) Να υπογραμμίσεις τους τοπικούς και χρονικούς προσδιορισμούς στις παρακάτω προτάσεις και να τους γράψεις στη σωστή στήλη:

α) Τα τελευταία χρόνια κατοικεί στη Θεσσαλονίκη.

β) Με τον καιρό τα πράγματα θ' αλλάξουν.

γ) Θα ξεκινήσουμε νωρίς το πρωί για να μη βρούμε κίνηση στο δρόμο και να φτάσουμε εγκαίρως στο χωριό.

δ) Θα φύγω όταν ξημερώσει και σε δύο ώρες θα είμαι εκεί.

ε) Δε θα έρθω αύριο στη δουλειά. Θα δουλέψω σπίτι.

στ) Γνωριζόμαστε πολλά χρόνια, αλλά τελευταία κάνουμε παρέα.

ζ) Να πας αμέσως όπου σε διατάξουν.

Τοπικοί προσδιορισμοί	Χρονικοί προσδιορισμοί

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Πότε δύο λέξεις γράφονται σε μία;

Λέξεις που γράφονται σε μία είναι οι εξής:

- **τα αριθμητικά** από ο 13 έως το 19: δεκατρία, δεκατέσσερα κτλ.
- **οι αντωνυμίες:** καθένας, καθεμία, καθένα, καθετί, κατιτί, οποιοσδήποτε, οσοδήποτε, οτιδήποτε
- **τα άκλιτα:** απαρχής, απεναντίας, απευθείας, αφότου, αφού, δηλαδή, διαμιάς, ειδάλλως, ειδεμή, ενόσω, εντάξει, ενώ, εξαιτίας, εξάλλου, εξαρχής, εξίσου, επικεφαλής, επιτέλους, καθαυτό, καθεξής, καλημέρα, καληνύχτα, καλησπέρα, καληώρα, καταγής, κατευθείαν, κιόλας, μεμιάς, μολαταύτα, μόλο(που), μολονότι, ολημέρα, οληνύχτα, ολωσδιόλου, οπουδήποτε, οπωσδήποτε, προπάντων, υπόψη, ωστόσο.
- **η πρόθεση** σε (σ) με τη γενική και την αιτιατική του άρθρου: στου, στον, στο κτλ.

ΕΝΟΤΗΤΑ 11: Συγγενικές σχέσεις.**ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ****Η γενική πτώση ως συμπλήρωμα ουσιαστικών**

Όταν μια λέξη σε **γενική πτώση** συνοδεύει ένα ουσιαστικό, μπορεί να φανερώνει:

- **σε ποιον ανήκει κάτι:** π.χ. Το αυτοκίνητο **του πατέρα** είναι γρήγορο.
- **το αντικείμενο**, δηλαδή το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο πηγαίνει η ενέργεια του ουσιαστικού που προσδιορίζεται:
π.χ. Το πέταγμα **της μπάλας**. (Πετάω **τη μπάλα**.)
- **το υποκείμενο**, δηλαδή το πρόσωπο ή το πράγμα από το οποίο γίνεται η ενέργεια του ουσιαστικού που προσδιορίζεται:
π.χ. Η πρόοδος **του μαθητή**. (**Ο μαθητής** προοδεύει.)
- **μια ιδιότητα ή ένα χαρακτηριστικό** που έχει το ουσιαστικό που προσδιορίζεται;
π.χ. Η αστυνομία αναζητούσε έναν άνδρα **μετρίου αναστήματος**.
- **την αιτία** για την οποία γίνεται αυτό που δηλώνει το ουσιαστικό που προσδιορίζεται:
π.χ. Η λύπη **της επιστροφής** από τις διακοπές ήταν μεγάλη.
- **το περιεχόμενο** του ουσιαστικού που προσδιορίζεται:
π.χ. Η αγέλη των **λύκων** επιτέθηκε στο κοπάδι.
- **τον τόπο** με τον οποίο σχετίζεται το ουσιαστικό που προσδιορίζεται:
π.χ. Η μάχη **των Γιαννιτσών** υπήρξε νικηφόρα για τον ελληνικό στρατό.
- **τον χρόνο** με τον οποίο σχετίζεται το ουσιαστικό που προσδιορίζεται:
π.χ. Η ζωγραφική **της Αναγέννησης** χαρακτηρίζεται από σημαντικά δημιουργήματα.
- **τον σκοπό** για τον οποίο γίνεται αυτό που φανερώνει το ουσιαστικό που προσδιορίζεται:

π.χ. Η μητέρα χρησιμοποίησε ένα κουταλάκι της σούπας για να δώσει το σιρόπι στο Γιώργο.

- ένα σύνολο που διαιρείται:

π.χ. Τα κορίτσια του Γυμνασίου ετοίμασαν μία ωραία γιορτή.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Σχηματίζω φράσεις συνδυάζοντας τις λέξεις από τις δύο στήλες και χρησιμοποιώ όσο περισσότερες από αυτές μπορώ σε μια δική μου ιστορία.

αυλή	παιδικών χρόνων
μουστάκι	παππούδων
ήλιος	ποδοσφαίρου
σπίτι	σχολείου
φέτες	ψωμιού
χαμόγελο	καλοκαιριού
κλείσιμο	παππού
γήπεδο	γιαγιάς
καλοκαιρία	κουταλιού
γλυκό	σπιτιού

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) Αντικαθιστώ τις υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις με ισοδύναμες σε γενική πτώση, όπως στο παράδειγμα:

π.χ. Φέρε τα ποτήρια για το νερό. → Φέρε τα ποτήρια του νερού.

- Οι άνθρωποι που ζουν στο χωριό είναι συνήθως απλοί.
→ .....
- Μια αγωνιώδης κραυγή αντήχησε στην ερημιά.
→ .....
- Οι αποθήκες στις οποίες φυλάσσεται ο καπνός βρίσκονται στην άκρη του χωριού.
→ .....
- Κουβαλούσε πάντα μαζί της ένα λεξικό για την τσέπη.
→ .....
- Η χαρά για τη νίκη ήταν μεγάλη.
→ .....
- Το κατάστημα το οποίο ανήκει στον κυρ Αντώνη είναι πολύ μεγάλο.
→ .....
- Η Ιλιάδα που γράφτηκε από τον Όμηρο διδάσκεται στο Γυμνάσιο.
→ .....
- Είχε περπατησιά σαν του λαγού.
→ .....
- Η Λένω, η γυναίκα του Μπότσαρη, δεν παραδόθηκε στους Τούρκους, αναφέρει το σχετικό δημοτικό τραγούδι.
→ .....
- Είναι άνθρωπος που ασχολείται με τα γράμματα και έχει μια πολύ πλούσια βιβλιοθήκη.
→ .....

3) Αντικαθιστώ τις υπογραμμισμένες φράσεις με λέξεις σε γενική πτώση.

- Το βιβλίο αυτό ανήκει στον πατέρα μου.
.....
- Το διαμέρισμα που βρίσκεται στον πρώτο όροφο είναι της οικογένειάς μου.
.....
- Εργάζεται σε κατάσταση που πουλάει ηλεκτρικές συσκευές.
.....
- Ετοίμασε το τραπέζι για τη γιορτή.
.....
- Στην παραλία ακούω τον ήχο από τη θάλασσα.
.....
- Είναι αρχηγός σε όλη την ομάδα.
.....
- Τη στιγμή που ανατέλλει ο ήλιος, μου αρέσει να κάθομαι στο μπαλκόνι και να ρεμβάζω.
.....

4) Στις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώ τα έμμεσα αντικείμενα που είναι σε πτώση γενική με εμπρόθετο αντικείμενο, όπως στο παράδειγμα:

π.χ. Τους έδωσαν τα βραβεία. → Έδωσαν σ' αυτούς τα βραβεία.

- Κάνεις κακό του εαυτού σου.
→ .....
- Μου έδωσε σύντομα την απάντηση που περίμενα.
→ .....
- Δεν του μοιάζει καθόλου ούτε στην όψη ούτε στον χαρακτήρα.
→ .....
- Του ζήτησα χρήματα.
→ .....
- Της χάρισαν ένα βιβλίο.
→ .....

- Τηλεφώνησε του πατέρα σου γρήγορα.

→ .....

5) Αντικαθιστώ τις γενικές πτώσεις των αντωνυμιών με φράσεις που αρχίζουν από πρόθεση.

- Δε μου αρέσει καθόλου αυτό το παιχνίδι.

.....

- Ο Μάριος μου είπε ένα μυστικό.

.....

- Τι ακριβώς μου ζητάς;

.....

- Θέλω να σου πω την αλήθεια.

.....

- Μας μίλησε τόσο άσχημα, που βάλαμε τα κλάματα.

.....

- Η αδιαφορία σας έκανε πολύ κακό.

.....

6) Αντικαθιστώ τις υπογραμμισμένες φράσεις των προτάσεων με αντωνυμίες γενικής πτώσης.

- Ο Κώστας έδωσε σ' εμένα ένα υπέροχο δώρο.

.....

- Ο πατέρας εξήγησε σ' αυτόν το νόημα του κανόνα.

.....

- Η γιαγιά διάβασε σ' εσένα ένα παραμύθι.

.....

- Η θεία αγόρασε στην ανιψιά ένα βιβλίο.

.....

- Η μητέρα μίλησε στον γιο για την άσχημη συμπεριφορά του.

.....

7) Εντοπίζω τις γενικές πτώσεις που υπάρχουν στις παρακάτω προτάσεις και φράσεις και βρίσκω ποιες συμπληρώνουν ένα ρήμα και ποιες ένα ουσιαστικό.

- Η Ιλιάδα του Ομήρου
- Μου αρέσει η σοκολάτα.
- Η μαστίχα Χίου.
- Αναχώρηση αεροσκάφους.
- Μου έδωσε χαιρετισμούς.
- Η διευθύντρια του σχολείου.
- Η χαρά της συνάντησης.
- Του είπε ένα μυστικό.
- Το βιβλίο του δασκάλου.
- Η τύχη του πρωτάρη.
- Σου εξήγησα την άσκηση.
- Σου άφησα ένα μήνυμα.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΡΗΜΑ	ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ**Η σύνδεση των προτάσεων (παρατακτική, υποτακτική, ασύνδετο ρήμα)**

Υπάρχουν **τρεις τρόποι** με τους οποίους μπορούν να συνδεθούν ανεξάρτητες ή εξαρτημένες προτάσεις μεταξύ τους: η **παρατακτική σύνδεση**, η **υποτακτική σύνδεση** και το **ασύνδετο ρήμα**.

Παρατακτική σύνδεση

Στη σύνδεση αυτή συνδέονται ισοδύναμες συντακτικά προτάσεις (ανεξάρτητη με ανεξάρτητη, εξαρτημένη με εξαρτημένη) με τους παρατακτικούς συνδέσμους:

π.χ. Τους είδε και έτρεξε.

(ανεξάρτητη) (ανεξάρτητη)

ή Αφού σηκώθηκε από το τραπέζι και (αφού) μας χαιρέτησε όλους, έφυγε.

(εξαρτημένη)

(εξαρτημένη)

Παρατακτικοί σύνδεσμοι είναι:

- συμπλεκτικοί: **και, ούτε, μήτε, ουδέ, μηδέ**
- αντιθετικοί: **αλλά, όμως, ωστόσο, μα, αλλιώς**
- διαζευκτικοί: **ή, είτε**
- αποτελεσματικοί ή συμπερασματικοί: **επομένως, άρα, ώστε, λοιπόν.**

Υποτακτική σύνδεση

Στη σύνδεση αυτή συνδέονται:

α. ανεξάρτητες με εξαρτημένες προτάσεις:

π.χ. Χτύπησε δυνατά το κουδούνι της πόρτας, **για να** του ανοίξουν.

β. εξαρτημένες με εξαρτημένες, οι οποίες όμως δεν είναι ισοδύναμες συντακτικά, αλλά η μία εξαρτημένη είναι συμπλήρωμα της άλλης:

π.χ. Φώναξε δυνατά, **αν** θέλεις **να** σε ακούσουν.

Η υποτακτική σύνδεση γίνεται με:

α. **συνδέσμους:**

σύνδεσμοι		προτάσεις
• ειδικοί	πως, που, ότι	ειδικές προτάσεις
• διστακτικοί	μην, μήπως	διστακτικές (ή ενδοιαστικές) προτάσεις
• αιτιολογικοί	γιατί, επειδή, αφού	αιτιολογικές προτάσεις
• χρονικοί	όταν, σαν, καθώς, ενώ, αφού, αφότου, μόλις, προτού, πριν, ώσπου, εφόσον, άμα, όσο που	χρονικές προτάσεις
• υποθετικοί	αν, εάν, σαν, άμα	υποθετικές προτάσεις
• αποτελεσματικοί	ώστε, που	αποτελεσματικές προτάσεις
• τελικοί	να, για να	τελικές προτάσεις
• αντιθετικοί	ενώ, αν και, μολονότι	εναντιωματικές προτάσεις

β. αντωνυμίες:

αντωνυμίες		προτάσεις
• αναφορικές	οποίος/α/ο, όποιος/α/ο, όσος/η/ο, που, ό,τι, οποιοσδήποτε κτλ.	αναφορικές προτάσεις
• ερωτηματικές	ποιος/α/ο, πόσος/η/ο, τι	ερωτηματικές προτάσεις

γ. επιρρήματα

επιρρήματα		προτάσεις
• αναφορικά	όπου, όποτε, όπως κτλ.	αναφορικές προτάσεις
• ερωτηματικά	πού, πότε, πώς	ερωτηματικές προτάσεις

Ασύνδετο σχήμα

Στο ασύνδετο σχήμα παρατάσσονται ο ένας δίπλα στον άλλο ισοδύναμοι συντακτικά όροι, δίχως να υπάρχει μεταξύ τους κάποιος σύνδεσμος, απλά χωρίζονται με κόμμα:

π.χ. Ο Γιώργος, ο Νίκος, η Μαρία παίζουν χαρούμενοι. (Συνδέονται μεταξύ τους τα **υποκείμενα** ο Γιώργος, ο Νίκος, η Μαρία.)

Ο δάσκαλος φώναξε την Άννα, τη Φωτεινή, τη Νίκη για να τις παρατηρήσει για τις σκανταλιές τους. (Συνδέονται μεταξύ τους τα **αντικείμενα** την Άννα, τη Φωτεινή, τη Νίκη.)

Ο μαθητής είναι υπάκουος, έξυπνος, μελετηρός. (Συνδέονται μεταξύ τους τα **κατηγορούμενα** υπάκουος, έξυπνος, μελετηρός,)

Την αγαπούσαν όλοι, γιατί ήταν ένα έξυπνο, ομιλητικό, γελαστό παιδί. (Συνδέονται μεταξύ τους οι **επιθετικοί προσδιορισμοί** έξυπνο, ομιλητικό, γελαστό.)

Βλέπε, άκου, σώπα. (Συνδέουμε μεταξύ τους **ανεξάρτητες προτάσεις**.)

Καθώς ταξίδευε, περνούσαν διάφορες σκέψεις από το μυαλό του; αν θα τα κατάφερνε, αν θα πραγματοποιούσε τα όνειρά του, αν θα επέστρεφε νικητής στην πατρίδα του. (Συνδέονται μεταξύ τους οι **πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις** που επεξηγούν τη φράση διάφορες σκέψεις.)

ΠΡΟΣΟΧΗ! Για να υπάρχει ασύνδετο ρήμα ανάμεσα σε προτάσεις, πρέπει οι προτάσεις αυτές να έχουν ισοδύναμη συντακτική λειτουργία, διαφορετικά πρόκειται για υποτακτική σύνδεση:

π.χ. Ήθελα να του πω να προσέχει.

(Οι εξαρτημένες βουλητικές προτάσεις να του πω και να προσέχει δε χωρίζονται με κόμμα, γιατί η δεύτερη πρόταση είναι αντικείμενο του ρήματος πω, δηλαδή η δεύτερη βουλητική πρόταση είναι εξαρτημένη από την πρώτη.)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:**1) Βρίσκω πώς συνδέονται οι παρακάτω προτάσεις:**

- Ο παππούς μου πήγε στον κήπο, για να ποτίσει τα λουλούδια.

Οι προτάσεις συνδέονται .....

- Ο αδερφός μου σήκωσε το πακέτο και το έβαλε στο τραπέζι.

Οι προτάσεις συνδέονται .....

- Η γιαγιά έφτιαξε το φαγητό, ετοίμασε το γλυκό, έστρωσε το τραπέζι.

Οι προτάσεις συνδέονται .....

- Η θεία μου ήρθε στο σπίτι μας και μας έφερε δώρα.

Οι προτάσεις συνδέονται .....

- Ο ξάδερφός μου μου εξήγησε πώς παίζεται το καινούριο επιτραπέζιο παιχνίδι του.

Οι προτάσεις συνδέονται .....

- Τα παιδιά της οικογένειας έπαιξαν, τραγούδησαν, χόρευαν.

Οι προτάσεις συνδέονται .....

- Οι συγγενείς μου ήταν δίπλα μου σ' αυτή τη δύσκολη στιγμή της ζωής μου και μου συμπαραστάθηκαν πολύ.

Οι προτάσεις συνδέονται .....

- Η μητέρα καλωσόρισε τους γονείς της και τους πρόσφερε ένα χυμό.

Οι προτάσεις συνδέονται .....

- Η αδερφή μου με φώναξε, για να τελειώσουμε την κατασκευή μας.

Οι προτάσεις συνδέονται .....

- Όταν χτύπησε το τηλέφωνο, ήμουν ακόμη στο κρεβάτι.

Οι προτάσεις συνδέονται .....

2) Προσπαθώ να ενώσω τα ζεύγη των παρακάτω προτάσεων έτσι ώστε, να δημιουργηθεί υποτακτική σύνδεση. Κάνω όλες τις απαραίτητες αλλαγές.

- Ήρθε τελευταίος στο οικογενειακό τραπέζι. Συνάντησε πολλή κίνηση το δρόμο.

.....
 .....

- Έρχονται τα ξαδέρφια μου στο σπίτι. Περνάμε υπέροχα.

.....

- Άνοιξε το παράθυρο. Θα μπει καθαρός αέρας.

.....

- Δεν ήθελε να πάρει φάρμακα. Ήταν άρρωστος.

.....

- Χιόνισε τόσο πολύ στο χωριό. Έκλεισαν οι δρόμοι.

.....

- Θα φύγουμε νωρίς. Θα στενοχωρήσουμε τον παππού και τη γιαγιά.

.....

- Βλέπει τους συγγενείς του. Χαμογελάει πάντα.

.....

3) Ξαναγράψω τις προτάσεις μετατρέποντας τη σύνδεσή τους από παρατακτική σε ασύνδετο σχήμα.

- Στην εκδρομή παίξαμε και γελάσαμε και τραγουδήσαμε.

.....

- Ο παππούς μάζεψε τα πεσμένα φύλλα και κλάδεψε τα φυτά και πότισε τα λουλούδια.

.....

- Η μητέρα έστρωσε τα κρεβάτια και έπλυne τα πιάτα και μαγείρεψε τα φαγητό.

.....

- Τα παιδιά έλυσαν τις ασκήσεις και ζωγράρισαν και άκουσαν μουσική.

.....

4) Αναγνωρίζω τις δευτερεύουσες προτάσεις στο κείμενο που ακολουθεί:

Ο παππούς μου ήταν ένας μεγαλόσωμος άνδρας, γεμάτος υγεία, αν και ήταν εβδομήντα ετών. Όλη του τη ζωή την πέρασε στα Κιμιντένια, μια ζωή σκληρή, ώσπου να αναστηθεί το υποστατικό. Από τη δύσκολη εκείνη ζωή το μόνο σημάδι που του έμεινε ήταν βαθιές χαρακιές στο πρόσωπό του, τίποτα άλλο. Στα γαλανά μάτια του βασίλευε παιδική αγαθότητα, και στα χείλη του, όταν γελούσε, έλαμπε η καλοσύνη του κόσμου. Σ' έναν πιστό επιστάτη είχε αναθέσει την κυβέρνηση του υποστατικού. Γι' αυτό μπορούσε όλη τη μέρα να είναι ντυμένος με τα ακριβά του ρούχα από τσόχα. Είχε μια απεριγράπτη ευαισθησία στο ντύσιμό του και ποτέ δεν τον θυμάμαι αφρόντιστο όλα τα καλοκαίρια που ζήσαμε κι εμείς στο κτήμα. Επειδή δεν ήξερε καθόλου γράμματα, για να τα καταφέρνει με τους λογαριασμούς του, ζητούσε τη βοήθεια της γιαγιάς μου.

Φαίνεται πως όλες οι γιαγιάδες είναι τρυφερά πλάσματα. Η δική μου όμως ήταν το πιο γλυκό και το πιο ήμερο πρόσωπο μέσα σε όλες τις γιαγιάδες του κόσμου. Πέρασε μαζί με τον παππού όλες τις πίκρες κι όλες τις δυσκολίες της ζωής, τον βοήθησε τόσο σ' όλες του τις προσπάθειες ώστε ένα μεγάλο μέρος από όσα κατάφερε ο παππούς ήταν και δικό της έργο. Όμως, κι όταν βρισκόταν στα βαθιά της γεράματα, οι σχέσεις με τον παππού μας μένανε βασισμένες στο ίδιο τυπικό των νεανικών τους χρόνων.

Ηλία Βενέζη, Αιολική Γη (διασκευή)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) Εσύ και οι συμμαθητές σου θέλετε να αναρτήσετε στην τάξη σας μια πινακίδα με οδηγίες προφύλαξης σε περίπτωση σεισμού. Για να το κάνεις όμως πρέπει να συμπληρώσεις τα κενά με συνδέσμους.

Μερικές συμβουλές σχετικά με τους σεισμούς:

- Πρέπει να ξέρετε από πού και πώς κλείνει ο γενικός διακόπτης του ηλεκτρικού ρεύματος, ...(αποτελεσματική πρόταση) την ώρα του σεισμού να διακοπεί αμέσως η παροχή ρεύματος.
- Να μην κρεμάτε βαριά αντικείμενα στους τοίχους γύρω από το κρεβάτι, ... (τελική πρόταση) αποφύγετε το ενδεχόμενο να τραυματιστείτε από αυτά.
- Μη χρησιμοποιείτε ποτέ το ασανσέρ, ...(αιτιολογική πρόταση) κινδυνεύετε να εγκλωβιστείτε στην περίπτωση που θα κοπεί το ρεύμα.
- Κυρίως πρέπει να κρατήσετε την ψυχραιμία σας, ... (αποτελεσματική πρόταση) μη δημιουργηθεί πανικός.

6) Μετατρέπω τις παρακάτω υπογραμμισμένες φράσεις ή προτάσεις σε δευτερεύουσες προτάσεις(αιτιολογικές, τελικές, συμπερασματικές κτλ.), όπως στο παράδειγμα:

Πολλά παιδιά σε χώρες της Αφρικής και της Ασίας πεθαίνουν από έλλειψη των κατάλληλων φαρμάκων. → επειδή τους λείπουν τα κατάλληλα φάρμακα.

- Άφησε την ευκαιρία που του δόθηκε και έμεινε άνεργος για πολύ καιρό.
→ .....
- Εξαιτίας του παγετού, αναγκάστηκε να βάλει αλυσίδες στο αυτοκίνητό του.
→ .....

- Έφυγε μετανάστης στην Αμερική με σκοπό μια καλύτερη ζωή.

→ .....

- Εξαιτίας της απότομης μεταβολής του καιρού, αναγκάστηκαν να αναβάλουν το ταξίδι τους.

→ .....

7) Συμπληρώνω τις ακόλουθες φράσεις με τις αναφορικές αντωνυμίες ή με τα αναφορικά επιρρήματα που λείπουν:

- Στις εφημερίδες βρίσκουμε πράγματα ..... μας ενδιαφέρουν κι άλλα ..... μας αφήνουν τελείως αδιάφορους.
- Πολύς λόγος γίνεται σήμερα για τα ενημερωτικά μέσα, ένα από ..... είναι και οι εφημερίδες.
- Πολλοί δημοσιογράφοι δεν ακούν το επάγγελμά τους ..... πρέπει.
- ..... γράφονται στις εφημερίδες δεν είναι πάντα τελείως ακριβή.
- Δεν περνά μέρα ..... να μη διαβάσω κάποια εφημερίδα.
- Ο δημοσιογράφος πρέπει να <<αρπάξει>> όλα εκείνα τα γεγονότα με ..... θα συγκινήσει τους αναγνώστες.

8) Αντικαθιστώ στις ακόλουθες φράσεις τις αναφορικές προτάσεις με επίθετα ή παθητικές μετοχές, όπως στα παραδείγματα:

Είναι άνθρωπος που τα ανέχεται όλα. → Είναι ανεκτικός άνθρωπος.

Παρουσίασε μία εργασία που την είχε επιμεληθεί πολύ. → Παρουσίασε μία πολύ επιμελημένη εργασία.

- Επισκέφτηκα όλες τις χώρες που γειτονεύουν με μας.
→ .....
- Ήρθε επιτέλους η βοήθεια που αναμέναμε.
→ .....
- Υπάρχουν πολλά δημόσια κτίρια που στολίζονται με πραγματικά έργα τέχνης.
→ .....
- Μας διηγήθηκε μια ιστορία που πολύ (μας) συγκίνησε.
→ .....
- Ο φίλος μου είναι άνθρωπος που επιμένει στην εργασία του.
→ .....
- Τα δάση κινδυνεύουν από ανθρώπους που δεν προσέχουν ή που δεν έχουν συνείδηση.
→ .....

9) Ο Γιάννης έγραψε μια παράγραφο για το θεσμό της οικογένειας, αλλά έχει ξεχάσει να γράψει πολλούς συνδέσμους. Τους συμπληρώνω, επιλέγοντας κάθε φορά το σωστό σύνδεσμο, από την παρένθεση.

Ο ρόλος της οικογένειας είναι πολύ σημαντικός, ...(όταν, για να, επειδή) βοηθάει και στηρίζει το έργο της κοινωνίας. Στην οικογένεια το παιδί θα μάθει τι σημαίνει αγάπη και φροντίδα. Οι γονείς θα μάθουν στο παιδί το καλό και το κακό κι εκείνο θα μάθει .....(αν, να, γιατί) υπακούει στους κανόνες που του θέτουν οι γονείς του. ....(αν και, ώστε, όταν) η μορφή της οικογένειας αλλάζει με το πέρασμα των αιώνων, η αξία της παραμένει.

.....(όταν, επειδή, αφού) είμαστε μαζί με την οικογένεια μας, νιώθουμε θαλπωρή και σιγουριά. .... (ώστε, για να ,εάν) αντιμετωπίζουμε κάποιο πρόβλημα, μέσα στην οικογένεια θα βρούμε συμπαράσταση και κατανόηση. Προσπαθούμε πάντα για το καλύτερο, ... (όταν, αν, για να) κάνουμε τους γονείς μας υπερήφανους κι ευτυχισμένους. Οι οικογενειακοί δεσμοί είναι τόσο δυνατοί, ... (αν και, επειδή, ώστε) δεν μπορούν να αντικατασταθούν με τίποτε άλλο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ**Σύνδεση προτάσεων με αντιθετικό νόημα**

Αντιθετικές(εναντιωματικές ή παραχωρητικές) λέγονται οι προτάσεις που εισάγονται με τους αντιθετικούς συνδέσμους **αν και, ενώ, μολονότι, καθώς και με τις αντιθετικές εκφράσεις **και ας, και που, μόλο που, παρ' όλο που, ακόμη κι αν**.**

Οι αντιθετικές προτάσεις συνήθως είναι εξαρτώμενες και φανερώνουν κάτι αντίθετο από το περιεχόμενο της κύριας πρότασης, το οποίο θεωρείται πραγματικό:

π.χ. Δεν ήρθε, **αν και** μας το υποσχέθηκε.

Μου κρατούσε κακία, **ενώ** δεν έφταιγα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1) Στα παρακάτω ζευγάρια προτάσεων μετατρέπω την πρώτη πρόταση σε εναντιωματική ή παραχωρητική, χρησιμοποιώντας κάθε φορά τον αντιθετικό σύνδεσμο που δίνεται σε παρένθεση:

- Τα ήξερε όλα. Δεν είπε λέξη σε κανένα. (αν και)
→ .....
- Μας το υποσχέθηκε. Δεν κράτησε την υπόσχεσή του. (παρόλο που)
→ .....
- Θα διαβάσω πολύ καλά το μάθημα της Ιστορίας. Δεν πρόκειται να γράψω καλά στο διαγώνισμα. (ακόμη κι αν)
→ .....
.....

- Ήταν οι ωραιότερες μέρες της ζωής μου. Τότε δεν το καταλάβαινα. (μολονότι)

→ .....

2) Χρησιμοποιώ τον καταλληλότερο αντιθετικό σύνδεσμο από τους τρεις που δίνονται για κάθε περίπτωση:

- Έψαχνα να βρω νέους τρόπους δουλειάς, πιο ξεκούραστους, ...οι νεωτερισμοί μου δεν αρέσανε στ' αδέρφια μου. (παρά, ωστόσο, αλλιώς)
- Δεν κάνει τίποτε άλλο, ... γυρίζει εδώ κι εκεί. (όμως, παρά, εξάλλου)
- Ας πάει όπου θέλει, ... να μην τον βλέπω. (αλλιώς, ωστόσο, μόνο)
- Οι σίχοι του έχουν κάποια απλότητα, ... τους λείπει η δύναμη. (όμως, αλλιώς, παρά)
- Είναι εύκολο να τα λες, ... δύσκολο να τα κάνεις. (αλλά, παρά, αλλιώς)
- Δεν ήθελε να πάει, ... σαν βρέθηκε εκεί, άλλαξε γνώμη. (εξάλλου, όμως, μόνο)

3) Προσπαθώ να ενώσω τις προτάσεις χρησιμοποιώντας αντιθετικούς συνδέσμους.

- Είχε πονοκέφαλο και πυρετό. Δεν πήγε στον γιατρό.

.....

- Η Μαίρη μάλωσε με την αδερφή της. Ύστερα από λίγο της ζήτησε συγγνώμη.
.....

- Ο καιρός ήταν βροχερός. Αργότερα ξεπρόβαλε ο ήλιος.
.....

- Κάθε πρωί τρώει πλούσιο πρωινό. Σήμερα δεν πρόλαβε.
.....

- Ο κανόνας ισχύει για όλες τις περιπτώσεις. Υπάρχει μια εξαίρεση.
.....

- Αγαπώ πολύ τους συγγενείς μου. Δεν τους βλέπω συχνά.
.....

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΩΗ

τα πάντα για τον μαθητή

ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ | ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ | ΔΗΜΟΤΙΚΟ | ΓΥΜΝΑΣΙΟ | ΛΥΚΕΙΟ
Αβέρωφ 12-14, 16452 ☎ 210 9617817 @ info@zois-school.gr 🌐 www.zois-school.gr